

ԱՌԵՏԱՐԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

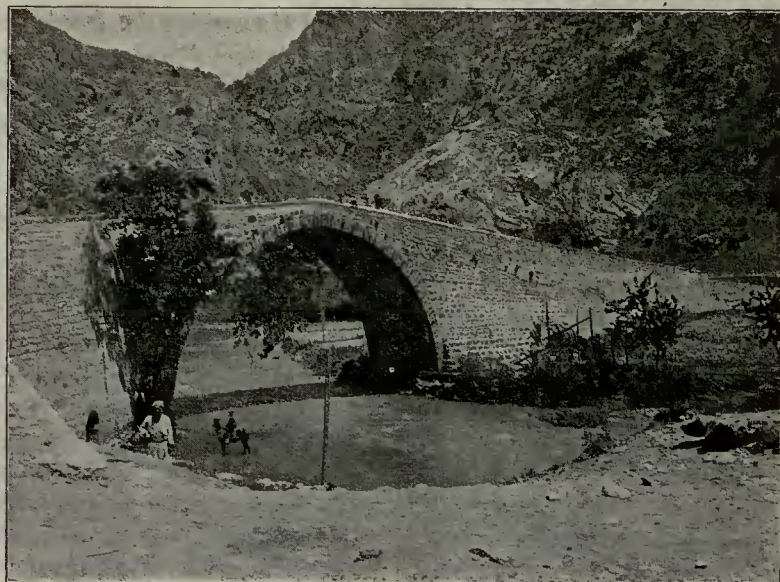
ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

The Weekly **AVEDAPER**, American Bible House, Constantinople.

ՀԱՏՈՐ ԿԳ

Կ. ՊՈԼԻՍ, ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 8, 1910

ԹԻԻ 41

“ԱԳ ՔԷՕՓՐԻԻ” ԿԱՄՈՒՐՋԸ

ՆԻԿՏԵՍԱՐՍՈՆ ԽՃՈՒՂԻԻՆ 273ԵՐՈՐԻ ՀԱՁԱՐԱՄԵԹՐԻՆ ՎՐԱՅ

(Պաղտատի երկաթուղին պիտի անցնի դեպի ձախակողմի

ժայռուտ եզերքէն)

ՊԱՏՄԱՆՆԵՐ	
Տըրէկ. Բձնէկին	40 ԴԿ.
Ամէրիկայի հմր	2 Տօլ.
Անգլիոյ	8 շիլին
Ռուսիոյ հմր	10 Ֆր.
Կընէրու	10 Ֆր.
2 Խօսքէ հաաը	40 Գր.
Մանուցման գինները	
չափաաը	

ԱՒԵՏԱԲԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ՀԱՅՏԵՐԷՆ, ՀԱՅԱՏԱՌԻ ԹՈՒՐԿԵՐԷՆ

Խմբագիրներ Հ. Մ. Ալեհ

Հ. Ս. Պարնըմ

Մ. Մինասեան

Պայպըլ Հաաա,

Կ. պոլիս, Թուրքիա

THE AVEDAPER

A WEEKLY PAPER

ARMENIAN, ARMENO-TURKISH.

EDITORS H. M. ALLEN

H. S. BARNUM

M. MINASSIAN

American Bible House

Cons/ple, Turkey

TERMS

An. Subscrip. Ps. 40
U. S. A. \$ 2
England Shils. 8
Other countries Frs. 10

Single Copy 40 Paras

Advertising rates on application

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՎԱԿՆԷՐԵԱՆ ՆՈՒԱԳԱՍԱՂՆԵՐԷ

ԵՐԳԻ ԱՍՊԵՏԸ ԹԱՆՀՈՅՁԸՐ

(Ճ. Ուսմը Մէսթօլ)

4.

« Կեցէք, » պոռայ ան ազնուականներուն, ուրոնք մերկ սուրերով չըջապատած էին Թանհոյզըրը, « Կեցէք, կը հրամայեմ ձեզի. պիտի ուղէի՞ք զայն իր բոլոր մեղքերովը հիմա սպաննել, »

« Ան ասպետութիւնը սնպատուեց, » մրմնջեց զայն քիչ առաջ կոխի հրաւիրող ասպետը, « ան զուլթի արժանի չէ, »

« Այդ աւելի մեծ պատճառ մըն է որ զուլթ ցուցնէք անոր, » պատասխանեց Իշխանուհին :

Մինչեւ այս ատեն Թագաւորը Իշխանաբար մէջ տեղ եկած և խաղաղութիւնը վերահաստատած էր : Յետոյ Էլիզապէթ իր բոլոր քաղցր մեծութիւնով Թանհոյզըրի դատը պաշտպանեց : Թագաւորին, ազնուականներուն և ասպետներուն իսկ խօսելով ցուցուց թէ Թանհոյզըր դեռ իր ինկած դիւթութեան տակն էր և իր ըրածները պէտք չէր յանցանք համարել :

« Ով իմ Թագաւորս, անոր ուրիշ առիթ մըն ալ տուէք, » եզրակացուց ան, « Թերեւս քիչ մը ապաշխարանքով կամ քաղցրութիւնով իր հին սիրտը պիտի վերագտանէ, և այն ատեն պիտի աւսնէ թէ իր այսօրուան վարմունքով որչափ վիրաւորած է մեր սիրտերը : »

Երբ ան իր խօսքերը լմնցուց, դարձուց աչքերը և տեսաւ զՂլացող ասպետը որ իր ոտքը ինկած էր : Տեսիլքը զայն իր մեղքերուն և սնարմանութեան բռնին ծանրութեան տակ թողելով՝ անհետացած էր : Ասպետը Իշխանուհին զգեստին փնջերը կը համբուրէր մինչ արցունքներ կը թափէին անոր աչքերէն : Իր կեանքը շիւղի մը չափ չկար իր աչքին, բայց իր սիրած ազնիւ կնոջ աչքին առջեւ այսչափ պիտի ստորնանար. ահա այս մտածումը ամէնէն սաստիկ տազնապով կը տառապեցնէր իր սիրտը :

Յետոյ Թագաւորին ձայնը, իրը արձագանգ մը

եկաւ անոր, « Ով լքեալ մարդ, ճամբայ մը միայն կայ որ կործանումէ և յաւիտենական անէծքէ կրնայ փրկել քեզ. ահա այդ ճամբան հիմա ոտքերուդ տակն է : Այսօր խումբ մը ուխտաւորներ Հոռոմ կ'երթան. անոնց հետ գնա և մեղքերուդ նեւ բողբոթիւն փնտռէ : »

Երբ Թագաւորը կը խօսէր՝ բաց դուռէ մը երդ մը կը լսուէր : Թանհոյզըր ճանչցաւ այդ երգը, զոր լսած էր ճամբու եզրի խաչին քով, այդ առտուն : Ալ Էլիզապէթի զգեստին քղանցքը անդամ մըն ալ համբուրեց և լուռ պաղատանքով մը անդամ մըն ալ համարձակեցաւ նայիլ անոր աչքերուն : Յետոյ ոտքի վրայ ելաւ և երկու յուսակից բառեր ուղղեց Թագաւորին, « Դէպի Հոռոմ, » և սրահէն փուլթաց երթալու և ուխտաւորներուն միանալու համար :

Տարի մը անցաւ : Նորէն զարուսն եկած էր, բացուող կոկոններուն անուշահոտութիւնը և բոյն չինող թռչուններու քաղցր մեղեդիները օդը կը լեցնէին : Այս եղանակին Վարդապետի մէջ ուխտաւորներու դարձին կը սպասուէր անհամբեր կերպով : Բայց այդ բոլոր սպասողներուն մէջ Էլիզապէթի սիրտին չափ գերազգիւ սիրտ մը չկար : Ան գրեթէ ամէն օր դէպի դիմացի հովիտը նայող պատուհանին առջեւ կը նստէր ճամբան զիտելու համար : Եւ ամէն գիշեր կը ծնրադէր ջերմապիտաղօթելու անոր համար, որ թափառական մըն էր երկրի վրայ. և ամէն օր իր ազախներուն ընկերակցութիւնով կ'երթար այն ճամբու եզրերի խաչին քով ուր Թանհոյզըր ծնրադրած էր երբ ուխտաւորները կ'անցնէին : Ճամբատապէս իր բոլոր կեանքը կախուած էր այն սէրէն զոր նուիրած էր և չէր կրնար ետ առնել : Իր միակ աղօթքը այն էր որ իր սիրածը ներդրութեան արժանանար, և կարենար չ'մեռած նորէն տեսնել անոր երեսը :

Օր մը ետիւքին, երբ աղօթքի համար ծընրադրած էր, ինչպէս սովոր էր արդէն ընել խաչին առջեւ, Վոլֆրամ ֆոն Էլշնայախ անոր մօտեցաւ :

(Տես էջ 979)

ԱՌԵՏԱՐԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

The Weekly **AVEDAPER**, American Bible House, Constantinople.

ՀԱՏՈՐ ԿԳ

Կ. ՊՈԼԻՍ, ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 8, 1910

ԹԻԻ 41

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆՆԵՐ

ՀՈՐԻՋՈՆԸ

ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒ ՐՈՊԱՅԻ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ. Տեղային մամուլը այս օրերս շատ արտապուժմանը քառ եւրոպական թերթերու խորհրդածութիւններէն զխաւորապէս Թուրքերումանական համաձայնութեան և Եգիպտոսի ազգայնական շարժման վրայ. Մենք ալ արժան կը համարինք Աւետարանի ընթերցողներուն ներկայացնել Թայմս շարժաթերթին խորհրդածութիւնները նոյն խնդիրներուն վրայ. Թուրքերումանական համաձայնութեան մը զրոյցները, որոնք Յամադային եւրոպայի մէջ անքան չըջարեւեցան, ինչ հիմ ալ վերջի վերջոյ ունենան կամ չունենան, անհաճոյ յուշարար մը կը կազմեն բովանդակ Հարաւային Արեւելեան եւրոպայի մէջ մթերուած պայթուցիկ նիւթերու քանակութեան նկատմամբ. . . . Զրոյցը ցարդ (Սեպ. 23) չհաստատուեցաւ Փարիզի պաշտօնական չըջանակներուն մէջ. Սակայն կ'ըսուի թէ իրազեկ չըջանակներ քնաւ անհաւանական չին նկատեր զայն, վասն զի Րումանիոյ Պատերազմական Նախարարը երկու ամիս առաջ Կ. պոլիս այցելեց և նպատակը անձանօթ մնաց թէ՛ Ֆրանսական թէ՛ Ռուս կառավարութիւններուն. Անրանական չէ որ ջգայնութիւն երեւի երկրի մը մէջ, ուր ի հարկէ երկիրը կը զիտուի ունէ յաւելում զինուորական այն ահազին ոյժերուն վրայ զորոնք կարող է Գերմանիա իր տրամադրութեան տակ ունենալ. Պուրջէի և Կ. պոլսոյ միջեւ համաձայնութիւն մը կը մեկնուի ահա իբրեւ նոր օղակի մը գործընթաց Թուրքիոյ և Կեդր. եւրոպայի զինուորական երկու մեծ պետութիւններուն միջեւ. . . .

Առանց յարձակողական նպատակներու իսկ, Թուրք պետական մարդոց ամէնէն խոհմաները չեն

կրնար անտեսել Պալքանեան թերակղզիի մէջ կրնձոտութիւններու կարելիութիւն մը Պուլկարիոյ հետ ընդհարման մը յանգող, երբ Րումանիոյ զինուոր չէզոքութիւնը, թող զինուորական գործակցութիւնը, ահազին արժէք պիտի ունենայ Թուրքիոյ համար. . . . Մենք լաւ կը հասկնանք այսպիսի համաձայնութեան մը արժէքը Թուրք տեսակէտով. Կրնանք նաեւ հասկնալ թէ Գերմանիա և Աւստրիա-Հունգարիա բոլորովին պատրաստ են իրենց ազդեցութիւնը Կ. պոլսոյ մէջ բարձրացնել Թուրքերումանական համաձայնութիւն մը դիւրացնելով. Սակայն կը խոստովանինք թէ դժուարին կը գտնենք հաւատալ թէ Րումանիա պատրաստ է արդի պարագաներուն մէջ ունէ որոշ յանձնառութիւններով Թուրքիոյ հետ պայմանաւորուելու. Անտարակոյս Րումանիա քիչ բարեացակամութիւն ունի Յունաստանի հանդէպ, որու հետ դիւանագիտական ամէն յարաբերութիւն խղած է բաւական ժամանակէ ի վեր, և հաւանօրէն առանց զգածուելու պիտի չզիտէր Պուլկարիոյ նոր թագաւորութեան ունէ զգալի ընդարձակում. Ոչ ալ երբեք Ռուսիոյ լիովին ներած է Պետարպիոյ բռնի իւրացումը Պերլինի գաշնադրով, ինչ որ պէտք է խոստովանիլ թէ ողորմելի հատուցում էր անգնահատելի այն ծառայութիւններուն, զորոնք Րումանական բանակը Ռուսականին մատոյց Թուրքեռուսական պատերազմին ամենափափուկ մէկ վայրկեանին մէջ. Բայց թէեւ Կարող թագաւորը Հոնցցոլընեան զերդաստանէն է, իբրեւ Րումանիոյ թագաւոր միշտ զուտ ազգային նպատակներ հետապնդած է, և թէեւ Րումանիոյ աշխարհաբուրժիւնը աւելի Գերմանիոյ և Աւստրիա-Հունգարիոյ կողմը հակած է քան Ռուսիոյ, ինք միշտ աշխատած է բարեկամական յարաբերութիւն մշակել

բոլոր տէրութիւններուն և ստուգիւ ոչ նուազ ևս իր հզօր դրացիին, Ռուսիոյ, հետ : Հետեւաբար անհաւանական կը թուի որ համաձայնութիւն մը վաւերացուցած ըլլայ ի մասնաւորի Պուլկարներուն դէմ, որոնք 1878էն ի վեր պատահած բազմաթիւ բաներու հակառակ տակաւին կը յարգեն Ազգասանդը ի յիշատակը իբրեւ իրենց Ազատարարինը, և կը նկատեն զՌուսիա իբրեւ մօտադոյն Արեւելքի Սլաւական շահերուն գերագոյն պահապանը : Բաց աստի, Բուժանիա վերջին երեսուն տարինեւրուն մէջ անդադար հետի կեցած է Պալքանեան թերակղզիին բոլոր կիճոտութիւններէն և իր ջանքերը իմաստաբար նուիրած է ներքին ամրացման ձեռնարկին և իր ազգային հարստութեան աղբիւրներուն ու յարաճուն վաճառականութեան ու ճարտարութեան զարգացման : Ի՞նչ ընթացքի ալ ստիպուի հետեւիլ Դանուբի հարաւակողմը ծագող ունէ ծանր տաղանայի մը ժամանակ, առայժմ հազիւ հաղ ունէ բաւարար պատճառ կ'երեւի յանկարծակի շեղելու իր ակնկառոյց վերապահութեան վաղեմի դիրքէն : Ոչ ալ կրնանք Գերման և Աւստրիա-Հունգարական կառավարութիւններուն նորագոյն դիրքին ու եզականօրէն չափաւոր այն լեզուին մէջ, որով երկու պետութիւններուն ալ կէս պաշտօնական թերթերը Վիէնայի կայսեր ի Վիէնայայցելութիւնը կ'ողջունեն, ունէ նշան տեսնել թէ անոնք տրամադիր են Մօտագոյն Արեւելքի գործերուն ներկայ վիճակին պատճառով ծագած դիւանագիտական անձկութիւններուն վրայ ունէ նոր յաւելում՝ ուրախութեամբ դիտել :

ԵՊԻՊՏԱՅԻ ԱԶԳԱՅԻ ՆԱԿԱՆՆԵՐԸ. Թերեւս կ'ակնկալուէր որ Եգիպտացի Ազգայնականները Բրիտանական ազդեցութեան վերադրէին Ֆրանսական կառավարութեան այն որոշումը, որով անոնց արգելուեցաւ Փարիզի մէջ գումարել համաժողովը : Հազիւ պէտք կայ ըսելու թէ այդպիսի թելադրութիւն մը բացարձակապէս անհիմն է : Ֆրանսական կառավարութիւնը բոլորովին ինքնաբերաբար իր որոշումը տուաւ և այնպիսի պատճառներով որոնք զիւրըմբռնելի և ընդունելի են մտացի Ֆրանսացիներու ստուար մեծամասնութեան : Այդ պատճառները նոյնչափ եւս ընդունելի պիտի դատուին այս երկրին (Անգղիոյ) մէջ : Համաժողովը Փարիզի մէջ գումարելու նպատակն էր անտարակոյս նորոգել սա դադափարը թէ Ֆրանսա համակիր է Եգիպտացի այն քաղաքագէտներուն որոնք կը ջանան Եգիպտոսի մէջ եղծել Մեծ Բրիտանիոյ հաստատուն գործը : Այդ գաղափարը վաղուց հետէ դադրած է Անգ-

ղիոյ մէջ կարեւորութիւն գտնել : Սակայն Ֆրանսայի այս նոր գործով պիտի զօրանայ սա կարծիքը թէ Ֆրանսա իրազէտ հաւանութեամբ կը դիտէ Մեծ Բրիտանիոյ դժուարին աշխատութիւնները այնպիսի երկրի մը մէջ, ուր Ֆրանսական շահերը և իմացական ազդեցութիւնը տակաւին չառ մեծ են արժանաւորապէս : Երկու ազգերը հասարակաց յոյժ բազում շահեր ունին և չեն կրնար թոյլ տալ որ իրենցմէ միոյն մայրաքաղաքը թատր ըլլայ միւսին դէմ ուղղուած յեղափոխական շարժման մը :

Եգիպտացի Ազգայնականները թողատու հաւանութեամբ նկատելու դեռ տրամադիր գտնուողներուն կարելի է յանձնարարել որ ուշի ուշով կարգան Չուիցերացի նշանաւոր հնախոյզ Մ. Նալիլի նամակը (որ հրատարակուած է նոյն շաբաթաթերթին մէջ) : Այդ նշանաւոր մարդը Եգիպտոս երթալ սկսաւ աւելի քան քառասուն տարի առաջ և ամիսներով Ֆէլլահներուն մէջ ապրած է աւելի քան քսան անգամ : Ան կ'ըսէ թէ Անգղիա սկիզբէն ի վեր Ֆէլլահին պաշտպանն եղաւ անոր նախկին տէրոջ դէմ, և թէ Ֆէլլահները, եթէ առանձին մնային, զիւրին որս պիտի ըլլային իրենց հին հարստահարիչներուն : Միւս կողմէ, Երիտասարդ Եգիպտացիները «սոսկ իրենց դասակարգին շահուն համար» կը գործեն : Կարճ խօսքով, Եգիպտոսի կացութիւնը ինչ ինչ նկատումներով չառ կը նմանի Հնդկաստանի դիրքին, սա ուշադրաւ տարբերութեամբ որ Հնդկի Ազգայնականները իրենց մէջ բարձր կարողութեան ու ձիրքերու տէր մարդիկ ունին, որոնց հետ բաղդատուիլ չեն կարող Եւրոպայի մայրաքաղաքները յաճախող Եգիպտացի քաղաքագէտները : Երկու երկիրներուն ալ Ազգայնականներուն նպատակն է մեծ մասամբ մասնաւոր դասակարգի մը բարգաւաճումը, Եգիպտացի հայրենասէրն սա հասարակ չհոգար բնաւ Ֆէլլահին վիճակը, ինչպէս Պէնկալցի խոռվարարը չհոգար Հնդկ չինականին վիճակը : Եգիպտոսի հասարակ ժողովրդին նիւթական բարգաւաճման մեծ յաւելումը չշարժեր բնաւ Ազգայնականը : Մեծ Բրիտանիա եւեթ հասնեց հողամշակները այն տիղմէն որու մէջ ընկղմած էին անոնք : Մեծ Բրիտանիոյ եւեթ ապաւինելու են անոնք իրենց նոր արտօնութիւններուն ու իրաւունքներուն պահպանման համար : . . . Ի՞նչ ալ ըլլան արեւելեան ժողովուրդներուն վրայ Բրիտանական իշխանութեան թերութիւնները, ընդհանրապէս կ'ընդունուի թէ այդ իշխանութիւնը առանց բացառութեան բարեօքած է վիճակն հողամշակներուն, որոնք այս երկրի գործաւոր դա-

սակարգերուն կը համապատասխանեն մօտաւորապէս: Ոչ ուրեք այս գործը աւելի ակնհերեւ եղած է քան Եգիպտոսի մէջ, ուր, ինչպէս կ'ըսէ Մ. Նավիլլ, ահագին քանակութեան կը հասնի վերջին տասը տարիներու մէջ Ֆէլլահներու կողմէ գնուած հողը: Երեսուն տարի առաջ Ֆէլլահները սարուկներէ հաղիւ հաղ կը տարբերէին: Եթէ այսօր երկիր գնելու վիճակի մէջ են, պատճառը սա է միայն որ Բրիտանական իշխանութիւնը զանոնք ազատած է հին դործավարներու հարստահարութենէն: . . .

ՔՐԻՍՏՈՍ ԵՒ ԱՐԴԻԱԿԱՆ ՏԵՆՉԵՐ
Հ. Մ. Ա.

Ո՛ր ատեն որ այժմու ընթացիկ գրականութեան մէջ բան մը կը կարգանք, որ կարծես Քրիստոնէութեան դոյզն կարեւորութիւն կ'ընծայէ իրեն կրօնի և Աւետարանները հնացած ու արդիական կեանքի պահանջներուն անյարմար կը նկատէ, երկու բան կը դրաւէ մեր միտքը, նախ գրողին մտայնութեան ակնհերեւ ծանծաղութիւնը, երկրորդ անոր ողբալի ազդեցութիւնը արդիական կեանքի իրական պահանջներուն նկատմամբ: Բացորոշ յըստակութեամբ ըսուած է թէ «Քրիստոնէութեան հիմնական դաւանանքն է թէ մեր Տէրը կը ներկայացնէ Ժողովոյն Նշաւագիւնը և Ժողովոյն Նշաւագիւնը և մարդկային ցեղին Բարոյական Նպաստակցութիւնը»:

Արդ կայ մէկը որ պատրաստ է ուրանալ զայս և հասարակ իր ուրացութեան հիմերը: Կը համարձակինք ըսել թէ չկայ, վասն զի պատմութեան մեծագոյն մարդիկը, Ռոմանի և Նափոլէոնի չափ արմատական և կեանքով ու փիլիսոփայութեամբ իրարմէ բոլորովին տարբեր, խոնարհեցան Քրիստոսի բարոյական գերազանցութեան առջեւ: Պէտք եղած առաջին բանն է արդիական տենչերու բնութիւնը ճշտել և յետոյ նայել թէ Քրիստոս ինքնին և իր կեանքի ծրագրով կարող է այդ տենչերը գոհացնել: Անգղիական լաւագոյն հանդէսներէն մէկուն մէջ յօդուածագիր մը այս խնդրին վրայ այնչափ ազդու ու յստակ ոճով գրած է որ արժան կը համարինք անոր ըսածները մեր սիւնակներուն մէջ արտագրել, յանձնելով զանոնք մեր այն երիտասարդներուն ուշադրութեան, որոնք ազնիւ փափաքն ունին ժամանակիս յառաջդիմական ոգիին թափանցելու և աշխարհի աղնուացման համար իրենց խոնարհ բաժինը կատարելու: Արդի ժամանակներու տենչերը երեք զլխաւոր դասակարգի կրնան բաժնուիլ. (1) Լոյսի տենչ՝ իրողութիւններու համար, (2) ազատութեան տենչ, (3) համակրութեան տենչ: Ապա յօդուածագիրը սապէս կը խօսի.

Երբ կ'ընէ «Լոյս», «Երբ լոյս», «Երբ», «Երբ» արդեօք արեւին արոյացոյց: Մեծ ընդվզում կայ խաւարսիրութեան դէմ: Կ'ուզենք զիսնալ ամէն ինչ որ կարելի է զիտնալ, իրողութիւններուն հետ երես երեսի դալ ո՛րքան ալ անհաճոյ ըլլան անոնք: Կը մերժենք մեր միտքերը բացարձակ իշխանութեան շուքին տակ դնել, կամ անցեալին շուքին տակ, և կը բաղձանք երկրի խաւար տեղերը լուսաւորել հանրային կարծիքի խուզարկիչ լոյսը սփռելով անոնց վրայ: Կամակոր ազդեցութեան մէջ ապրող մարդը խտակի է մեր առջեւ: Ուրիշներ կամաւ ազդեցութեան մէջ պահողը ոճրագործ է: Այլեւս կարող չենք հարստահարիչին վրայ հիանալ իր զօրութեանն համար, ոչ ալ զերիին վրայ իր հնազանդութեանն համար: Եւ այն մարդը որ կը ջանայ հանրային խիղճը բարձրագոյնէն վար մտաւարկարի մը չզլթայել սա պատճառաբանութեամբ թէ այդ էր իր հայրերուն մտաւարկարը՝ յիմար մը կը համարինք Աստուծոյ հեղեղը մարդկային գործիքներով կասեցնել ճգնող, Բոլոր այս տենչերը աւելի ուժգնօրէն զգալի են մեզի քան զոր էին մեր նախահայրերուն: Այսու ամենայնիւ միթէ չէն արտայայտուի անոնք Քրիստոսի խօսքերուն ու գործերուն մէջ, որու աշխարհ դալուն նպատակն էր ճշմարտութեան վկայել: Միթէ Քրիստոս չգտաւ պարտեց զամէնը որոնք ուրիշ արգելք կ'ըլլային ծանօթութիւն ձեռք բերելու մէջ: Չստիպեց իր ունկնդիրները՝ ճանչնալ խորին սրտմտութեամբ ու զայրոյթով թէ մեր պարտքն է Աստուծոյ դատաստաններն ընդունիլ կատարեալ վստահութեամբ ու առանց մեկնաբանութեան և չլանալ ապացուցանել զանոնք այնպիսի բաներով զորոնք մենք դատաստան ու նախախնամութիւն կը կոչենք: Գալիլեացիներու արիւնը իրենց զոհերուն հետ խառնուեցաւ: Այսու հանդերձ, մարդիկը աւելի չար չէին քան չատեր որոնք իրենց կեանքն ամբողջացուցին առանց ուրեք վտանգի: Եղիայի օրով որբեւարիին ընծայուած նշանաւոր օգնութիւնը ապացոյց մը չէր, ըսաւ Քրիստոս, թէ նոյնչափ բարի ուրիշներ օգնութեանէ զուրկ չմնացին: Միթէ չըսաւ ան թէ ամէն չարագործի բնաղդ կը մղէ զինք ծածկուիլ, մինչդեռ բարի խղճի տէր ամէն մարդ լոյսը կը փնտռէ: Վրէժխնդրութեան Մովսիսական կանոնները և ապահարդանի Մովսիսական օրէնքը կրնան հնաւանդ ու յարգելի ըլլալ, ըսաւ Քրիստոս, բայց կատարեալ տիպար չեն: Աստուածապաշտութեան և սրբութեան բարձրագոյն գաղափարականներէն վար կը մնան, և հնուութիւնը չէ կարող զանոնք փրկել: Պէտք է որ անց-

նին, վերնան, Աշակերտները զդուշութեան կարօտ էին, և Քրիստոս ազդարարեց անոնց երկրի վրայ մէկը ուսուցիչ չկոչել, վասն զի ոչ ապաքէն եղբայրներ էին ամէնը:

Իշխանութեան շէնքին վրայ մեր Տէրոջը լեւադարձութեան մեր միտքը կը բերէ այս օրերս — որքէն — ժողովի քննարկումը, «լաւութեան իշխան» Ամէն պատուարներ կը խորտակին և ամէն առանձնաշնորհ սպառնալիքի ենթարկուած է: Յորչափ ժամանակ առանց բռնութեան կամ գողութեան տեղի ունենայ այս, միթէ անհամաձայն է Քրիստոսի վարդապետութեան: Պօղոս առաքեալ անոր վարդապետութիւնը սա խօսքով յատկանշեց. «Անոր քով աշակերտիւն չկայ»: Եւ արդարեւ չենք կրնար կարգաւ այն ընթացքին վրայ զոր բռնեց իր շուրջ գտնուողներուն հանդէպ և տարակուսիլ Պօղոսի այս խօսքին վրայ: Քահանաներ, զինուորներ, կառավարիչներ և ժողովուրդ ամէնը նոյն վարժուածքը տեսան Քրիստոսէ, և ան չեղտակի իր հաւանութիւնը տուաւ այն մարգարէին որ ծննդեան և ազգատոհմի անձան յաւակնութիւնները ծաղրեց՝ Արարամու զաւակներուն հարցնելով թէ միթէ զԱստուած անկարող կը համարէին իրենց հաւատարմներն ստեղծելու առանց իրենց նախորդներուն:

Արդի քաղաքապետութեան ամենէն բնորոշ շրջաններէն մէկն է համալիրութեան ընթացքը: Քննադատներ կան որ կը կարծեն թէ Ֆիզիքական տառապանքի նկատմամբ չափազանց ի գործ կը դրուի այս առաքելութիւնը: Մեր Տէրոջը նկարագիրը կը լուսաբանէ այս առաքելութիւնը իր բարձրութեան մէջ առանց տկարութեան և առանց սահմանի: Աշակերտները կրնային միայն ըսել թէ ան զիտէր ինչ որ կայ մարդուն մէջ և անոնց խօսելէն առաջ կ'իմանար իրենց խորհուրդները: Անոր մեղքերու թողութեան վարդապետութիւնը Քրիստոսն էական նկարագրի էական սլայման կը ներկայացնէ համակրութիւնը... Իր համակրական զօրութեան երեւելի նշան մը սա է որ զինք միանգամ սիրողները այնուհետեւ ընդմիշտ իրենց կեանքերուն ամենասոսկալի տաղնապններուն մէջ անոր ընկերակցութեամբ օրհնուած կ'զգային իրենքզիրենք, և այդ տաղնապններուն կը միանային աշխարհային ամէն բարիքներու կորուստ և տանջանքով մեռնելու վտանգի կամաւոր յանձնառութիւն: Այժմու լաւագոյն մարդիկ յաւազին կերպով իրագէտ են մարդկային վիճակներու անհամեմատութեան:

Անցեալին մէջ այսպէսի գիտակցութեան մը քաղաքացի մար Աւետարաններուն դիմելու էն: Գալով քաջասրտութեան և անկեղծութեան առաքելութիւններ:

րուն, որոնք յաւիտեան իրենց տեղը կը գրաւեն բարոյական կշռին մէջ, կը համարձակինք ըսել թէ յաշխարհութեան ժամանակ ի հանդէս բերուածէն աւելի մեծ քաջասրտութիւն կարելի չէ երեւակայել: Եւ կայ միթէ Քրիստոսէ ուրիշ մէկը, որու կեանքին ու կենցաղին մէջ անկեղծութիւնը աւելի որոշ լոյսով կը փայլի, կամ որու հաւատքը աւելի զերծ է նախապաշարութէ: Սակայն կրնայ ըսուիլ թէ ուրիշ խորհուրդներով և ուրիշ յոյսերով ուրիշ դարեր եւս իրենց մտատիպարը Քրիստոսի վրայ գտած են: Ճշմարիտ է: Սակայն Քրիստոսն էութեան յայտարարութիւնը սա է թէ Քրիստոս Որդին մարդոյ է, թէ անոր հասակին լրման մէջ կը տեսնենք ցեղէն վերջնական կարելի — իշխանները և ոչ թէ տուեալ դարու մը արտադրութիւնը կամ տուեալ ժամանակի մը տիպարը: Գերաքաղաքակիրթ Հռոմայեցին գոչեց, «Ահա մարդը»: Նոյնպէս գոչեց նաեւ անքաղաքակիրթ բարբարոսը: Նոյնպէս կը գոչէ արդեամբ այժմու աշխարհը, նախապաշարման և տալիսի ներկայ չփոթութեան հակառակ:

Հետի հաւատալէ թէ Քրիստոսի նկարագիրը հետզհետէ կը դադրի ժամանակիս բարոյական ու կրօնական տենչերը զոհացնելէ և կեղծոհացնելէ, կը հաւատանք թէ իր զանոնք կատարելապէս գոհացնելուն մէջ կը կայանայ Քրիստոսնէական վերադարձման — հաւաքութեան եւ ոչ թէ զոհն հեռու մար Աւետարանականութեան մը — յոյսը: Քրիստոսի խաչելութեան յաջորդող օրերէն ի վեր վայրկեաններ եղած են, երբ մեր Տէրոջ աշակերտներէն ոմանք տարակուսեցան թէ արդեօք յաւիտեան չգնացնան: Վհատութեան այդպիսի ժամանակներու մինչեւ ցարդ հաւատքի վերադարձում յաջորդած է: Եկեղեցին առողջութեան վերադարձուած է Սբ. Հոգիին շունչով, և խորհող աշխարհը, Պօղոս առաքելային ազդեցիկ ոճով խօսելով, անգամ մը եւս «Քրիստոսի հետ յարութիւն» առած «վերի բաները» փնտռելու համար:

ՆԵՐՔԻՆ ԿԵԱՆՔ

ՀՍԿՈՒՄԻ ՊԱՀԵՐ

«Ասով իմ Հայրս փառաւորուեցաւ, որպէս զի դուք շատ պտուղ բերէք ու իմ աշակերտներս ըլլաք»: Յովհ. Ժե. 8:

ՎԵՐԸ, երկինքի անհունութեան մէջ, ուր միլիոնաւոր աշխարհներ կը թաւալին փեղերական մեծ Ուժի կեղծոհին շուրջը, զօրութիւններու անբացատրելի կապերով իրարու շղթայուած, վարը այս աշխարհիս մէջ, որ փեղերքի հետ բաղդատելով հազիւ հիւլէի մը չափ է, հսկայ ու ակ-

նախտիղ փայլունութիւնով տառերով գրուած է մեծ նպատակը : Տիեզերքի մէջ կոյր զիպուածը չէ որ կիլիսէ , այլ անհուն իմաստութիւնը որ ամէն բանի համար սահման ու ծիր գծած է , որ ամէն ինչ մէկ նպատակի կը ծառայեցնէ : Մարդս իրեն համար դարձանալի ու միեւնոյն ատեն պատկառելի իր գիտութիւնով , որ անհամեմատելիօրէն չնչին է մեծ իմաստութեան հետ բաղդատելով , այս նպատակները , այս գաղտնիքները , այս հրաշալիքները քննելու կ'ելլէ յաճախ , բայց ո՛րչափ տկար են անոր ջանքերը , ո՛րչափ թերի անոր միջոցները , և ո՛րչափ սահմանափակ անոր չրջանակը : Այո , հոգը որուն վրայ կը կոխենք , բոյսը ու կենդանին որոնք մեր պէտքերուն գոհացումին կը ծառայեցնենք , ջուրը որ կը խմենք , օդը որ կը շնչենք գաղտնիքներ ունին մեզի համար , և անոնց ծառայած նպատակները ուսումնասիրելու համար մարդկային հարելաւոր կեանքեր իսկ քիչ կու գան : Բայց ինչ որ ալ ըլլայ մեր կարողութիւնն ու միջոցները այդ նպատակները ուսումնասիրելու մասին , միշտ գիտակ ենք թէ կան անոնք :

Ուրեմն բնական չէ՞ որ մարդ այդ բոլոր նպատակներուն քննողը և ուսումնասիրողը գիտնալ ուզէ թէ ինք ի՞նչ նպատակի համար ստեղծուած է : Եւ ո՛րչափ տարբեր են այս մասին մարդերու հասկացողութիւններն ու տրամադրութիւնները : Մարդիկ թէեւ ընդհանրապէս գիտակ թէ աւելի մեծ ու բարձր կոչումի մը համար ստեղծուած են , յաճախ պզտիկ ու ստորին կեանքի նպատակներ կը չինեն իրենց համար , նպատակներ՝ որոնք կրիայի պատեաններուն նման նեղ ու կաշկանդիչ են շատ անգամ : Հաճոյամոյլ՝ հաճոյքներու , արծաթասէր՝ հարստութեան , փառամոյլ՝ փառքի և անձնապաշտը՝ իր շահուն ետեւէն կ'ըլլայ յաճախ և իր բաղձանքներուն համեմատ կը չինէ իրեն կեանքի նպատակ մը , առանց անդրադառնալու թէ ժամանակաւոր ոչնչութիւնները պիտի չկրնան մարդկային հոգիին մեծ կարօտներուն յագեցում տալ և մեր փափաքած իրակատար երջանկութիւնը պատրաստել մեզի համար : Եւ ի՞նչ մեծ կեանքեր կը կորսուին յաճախ այդպիսի պզտիկ նպատակներ հետապնդելով , Հետեւաբար ի՞նչ է այն մեծ նպատակը , որուն համար ստեղծուած է մարդս , զոր ընելու է իր ալ կեանքի նպատակը : — ԶԱստուած փառաբեր . ահա այն մեծ կոչումը որուն պէտք է նուիրուի մարդս իր բոլոր հոգիով ու սիրտով : Այո , որչափ ալ «Երկինքը Աստուծոյ փառքը պատմէ ու երկնի հաստատութիւնը անոր ձեռքերուն գործերը ցուցնէ ,» նորէն մարդս է որ մասնաւորա-

պէս յատկացուած է զԱստուած փառաբերելու վսեմ նպատակին : Որովհետեւ մեր՝ իբրեւ բանաւոր , ազատ կամքի տէր էակներ , մեր ազատ ընտրութիւնով , այս նպատակին նուիրուելը անբաղդատելիօրէն աւելի հաճելի և ընդունելի է Աստուծոյ քան երկինքին , աշխարհիս ու բոլոր տիեզերքին անհամար լեզուներով իրեն անուան երգած անգագրում փառաբանութիւնը :

Եւ ինչո՞վ պիտի կրնանք աստուածահաճոյ կերպով կատարել զԱստուած փառաբերելու այս մեծ կոչումը , և հաւատարմապէս ծառայել այն նպատակին : — Շատ պտուղ բերելով միայն . պտուղներ սիրոյ , ծառայութեան , անձնուիրութեան , բարութեան , սրբութեան , արդարութեան : Ու այս պտղաբերութիւնը , որ Աստուծոյ փառքին պիտի ծառայէ , որչափ աւելի օգտակար է մեր անձերուն , աւելի բարձրացնելու , ազնուացնելու համար մեր սիրտերն ու հոգիները : Արդէն չկայ պարտականութիւն մը , զոր Աստուած դրած ըլլայ մեր վրայ և որ ուրիշներու օգտակար ըլլալէ զատ մեր բուն անձին համար ալ օգտակար ու չինիչ չըլլայ : Այո , ով հաւատացեալ , պտղաբերութիւնն է միակ պայմանը աշակերտութեան , ո՛չ մէկ մարդ առանց այդ արդիւնաբեր կեանքին կրնայ ճշմարիտ աշակերտութեան անպատմելի երջանկութիւնը վայելած ըլլալ :

Ով երկնաւոր Հայր , ես ալ երբ կը խորհիմ այն մեծ կոչումին մասին , որու հրաւիրած ես զիս , երբ կը հաւատամ թէ Քիզ փառաբերելու նպատակին համար ստեղծած ես զիս , հոգեկան մեծութեան ու երախտապարտ ազնուութեան զեղու նութիւն մը կը համակէ զիս : Այլ չեմ խորհիր տկարութիւններու և թերացումներու վրայ , և կը մոռնամ չարին դրդումները հոգիս մէջ : Վերերը կը սաւառնիմ , սուրբ վերացումներու բարձունքին վրայ , սուրբ ներշնչումներու ջինջ երկինք մը կը պարզուի շուրջս , վսեմ կարօտներու թեւաբախումներ կ'զգամ կուրծքիս տակ ու պայծառակերպութեան լերան լուսեղէն կեանքը կ'ապրիմ պահ մը , և իրապէս կը հաւատամ թէ Քու անհուն մեծութենէդ շիթ մը , սրբութենէդ նշոյլ մը ունիմ մէջս , և բոլոր հոգիով ելեկտրացած՝ առաքեալին պէս ես ալ կը գոչեմ անձկագին , «Տէր , աղէկ է որ հոս կենանք » Բայց Քու Մայիսի առաւօտեան մեղմաշունչ ու զով զեփիւոփն պէս անուշ , հոգեզրաւ ձայնդ կու գայ ականջիս և կ'ըսէ , «Գնա , դուն ալ գործէ այգիիս մէջ » Այո , Յիսուս , ես արդիւնաբեր որթատունկ մը ըլլալ կը բաղձամ աշխարհ-այգիիդ մէջ , զոր քրտինքիդ տեղ սուրբ

արիւնովդ ոռոգեցիր . չեմ ուզեր նմանիլ այն թզե-
նիին որուն քով գացիր ու պտուղ չգտար և ան-
պտղաբերութեան անէծքը դրոշմեցիր անոր վրայ :
Քանի որ իմ երկնաւոր Հայրս պիտի փառաւորուի
իմ բերած պտուղներովս , յօժար եմ որ հաստատես
զիս Քու վրայ , ով ճշմարիտ Որթ , ու անխղիւր կա-
պերով միացնես զիս սուրբ կեանքիդ , որուն ար-
դիւնաբերութեան պատուաստուած պտուղներովս
փառաւորեմ Քեզ՝ որ Որթն ես , Հայր՝ որ մշակն
է , և Աբ . Հոգին որ յաւիտենական արդիւնաբեր
օրհնութիւնն է հաւատացեալ հոգիներուն : ՀՅՈՂՂ

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

ՈՒՆԵՑԱՍՍ ՄԻԱՅՆ

ՎԵՐ . Ը . Քէմպը Մորկըն հետեւեալ պատմու-
թիւնը կ'ընէ . Քանի մը տարի առաջ օր
մը , կիրակի առաւօտեան պաշտամունքին վերջա-
նալէն ետքը , կին մը եկաւ ինծի և ըսաւ , 'Ո՛հ ,
ես պատրաստ եմ տալու ամէն ունեցածս՝ գործ-
նականապէս ու օգտակարապէս այս գործին մէջ
ըլլալու համար : Ես պատրաստ եմ տալու որեւէ
բան՝ գործօն դեր մը ունենալու համար զալ շար-
թու , հոս , էրիկմարդիկն ու կիները Քրիստոսի
չահելու համար կատարուելիք գործին մէջ . բայց
չեմ գիտեր թէ ի՞նչ ընեմ : Ես ըսի անոր , 'Քոյրս ,
պատրաստ էք ձեր ունեցած հինգ նկանակը և եր-
կու ձուկը Տէրոջ տալու : Ան պատասխանեց ,
'Չեմ գիտեր թէ հինգ նկանակ և երկու ձուկ ու-
նիմ : Ըսի , 'Բան մը ունի՞ք դու մասնաւորապէս
գործածած ըլլաք : 'Ոչ : Ան կը կարծէր թէ այդ-
պիսի բան մը չունէր : Շատ աղէկ , ըսի , 'կրնա՞ք
երգել : Անոր պատասխանն էր , 'Այո , տունը կ'եր-
գեմ , և ասկէ առաջ երեկոյթի մը մէջ ալ երգած
եմ : 'Շատ լաւ ուրեմն , ըսի . 'ձեր այդ կարողու-
թիւնը ձեռք առնենք : Յառաջիկայ 10 օրուան հա-
մար ձեր ձայնը Տէրոջ կրնա՞ք նուիրել : Ան ըսաւ ,
'Այո , կրնամ : Այդ կիրակի իրիկունը ընաւ չեմ
կրնար մոռնալ : Ես առաջարկեցի իրեն որ երգէ՝ և
երգեց : Ան իր ունեցած ձայնով երգեց Աւետարա-
նի պատգամը , զգալով թէ իր ձայնը խոնարհ ու
աննշան նուէր մըն էր Տէրոջ , և այդ գիշեր հոգե-
ւոր ժողովէն ետքը մէկը եկաւ խօսակցութեան
սենեակը : Յետոյ այդ մարդը ըսաւ ինծի թէ այդ
երգութեան Աւետարանն էր որ իր սիրտին զգած էր ,
և այն օրէն մինչև և այսօր , — որ 11-12 տարի ա-
ռաջ ըսել է — այդ մարդը այդ քաղաքին մէջ Աս-
տուծոյ համար գործող ամէնէն զօրաւոր անձը ե-
ղած է : Այս գործը ինչպէս կատարուեցաւ : Կին
մը Տէրոջ նուիրեց ինչ որ ունէր , ահա ամէնը :

Մենք ալ յօժար ենք Տէրոջ տալու ինչ որ ու-
նինք : Եթէ այսպէս է , մօտաւոր ապագայի մը
մէջ փառաւոր անակնկալներու հունձք մը պիտի
ըլլայ : Աշխարհի մէջ անտաղանդ ո՛չ մէկ էրկ-
մարդ կամ կին կայ :

«ՅԱԻԹՏԵԱՆ ՉԱՄՉՆԱՄ»

Չ . Ի . Տէյվիս Մէյքլէն Հէրլէթի մէջ կը գրէ թէ ,
առեւօք հարուստ հողատէր մը կար որ խեղճ
այրիկ մը սաստիկ անզիթութիւններ կ'ընէր : Այս
այրիկն 8 տարեկան մանչը կը տեսնէր այս բոլորը :
Այս տղեկը մեծցաւ և նկարիչ մը եղաւ , և երբ իր
արուեստին մէջ յաջողակ եղաւ՝ այն հին տխուր
տեսարանին մէկ իրական նկարը արտադրեց : Քա-
նի մը տարիներ ետքը դրաւ զայն ցուցահանդէս
մը , ուր այն անգութ հողատէրը կրնար տեսնել
զայն : Մարդը նմանութիւնը անմիջապէս ճանչ-
ցաւ , և գունատ դէմքով մը , ահ ու դողով , մեծ
գումար մը առաջարկեց զայն գնելով մէջտեղէն
վերջնելու համար , այնպէս որ ոչ մէկը տեսնէր այդ
պատկերը :

Անտեսանելի ձեռք մը մեր անմահ հոգիներուն
պատաստին վրայ մեր մտածումներուն , գործերուն
և կերպերուն կեանքի պատկերը , իրական նկարը
կ'ուրուաղծէ : Մենք հիմա զիրար իւր թէ հպե-
լի մը մէջէն տարտամ կերպով կը տեսնենք ,
բայց այն ատեն երես առ երես պիտի տեսնենք :

ԳԻՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

ԳՈՒԼԵՐԱ ԵՒ ԹԻՅՈ

Մ . ՄԻՆԱԵԼԻ

(Ընդ . Տեսութեան . Ընդ . Կարնոյ Շրջանի Կարծարանայ)
1.

Ջուրի Միջնորդութեան Դեղ . Թիֆոն ամէն տա-
րի հարիւրաւոր կեանքեր կը հնձէ մեր երկրի զա-
նազան կողմերէն ու հազարաւորներ ալ անկող-
նոյ կը ծառայեցնէ , իսկ իր առթած նիւթական
փնտռներն տարեկան հազարաւոր լիբաներու կը
կը հասնին՝ բազմաթիւ անձեր զաղբեցնելով աշ-
խատութեան և տառապեցնելով բազմաթիւ ընտա-
նիքներ : Գոյէրան՝ թէեւ ոչ յաճախադէպ՝ բայց իր
արագ տարածմամբ մահ ու սարսափ կը սփռէ
ամբողջ գաւառներու մէջ և նիւթական ահագին
փնտռներ կը պատճառէ թէ՛ կառավարութեան թէ՛
ժողովուրդին :

Բայց այս երկու համաճարակներն ալ գործնա-
կանապէս գոյութիւն չունին այլեւս քաղաքակիրթ
երկիրներու մէջ : Կզգիացած դէպքեր կրնան պա-
տահիլ , բայց երբեք չեն կրնար ասոնք համաճա-

բակի բնույթն ստանալ ժամանակ է որ Թուրքիոյ ժողովուրդն ու կառավարութիւնն ալ լրջօրէն նկատի առնեն այս կարգի համաճարակներու արգելման կենսական հարցը և փրկեն հաղարաւոր կեանքեր, խնայեն բիւր տառապանքներ ու ահագին հարստութիւններ:

Ինչ են այս վարակիչ հիւանդութեանց տարածման նպաստաւոր պայմաններն կամ միջոցներ, ինչ են անոնց ծնուցիչ ազդակներն, ինչ մեթոտներով կարելի է ջնջել աղբիւրը այս հիւանդութեանց և կամ դոնէ արգելել աճումը զանոնք պատճառող գործօններուն: Թուրքիոյ ժողովուրդին ներկայ առողջապահական վիճակին յարմար ինչ միջոցներ կան տրամադրելի ու գործնական. կարելի է այս հիւանդութեանց արգելումը մեր երկրի առողջապահական տեսակէտով արդի անկերպարան վիճակին մէջ, Շարք մը յօդուածներով պիտի ջանամ այս կարգի բարձրօրէն չահեկան ու կենսական հարցերու դիտութեան տուած պատասխաններն ներկայացնել, այն հաստատ համոզմամբ թէ յանձնարարուած գործնական ու բազմաաբար ամենադոյզն գոհողութիւններ միայն պահանջող մեթոտներու մեր հասարակութեանց կողմէն կիրարկմամբ թիֆոյի և գոլէրայի նման վարակիչ հիւանդութիւններ երբեք չպիտի կրնան համաճարակի բնույթ ստանալ մեր երկրին մէջ:

Քննենք նախ թիֆոյի ու գոլէրայի համաճարակներուն ցոյց տուած ամենասերտ յարաբերութիւնը խմելի ջուրին հետ Պատմական բազմաթիւ ապացոյցներէ մի քանին միայն բաւ է մէջ բերել հոս:

Անգղիոյ բանտերէն միոյն մէջ գոլէրայի համաճարակ մը սկսաւ Աւրոզ 1,279 բանտարկեալներէն 24 հատը վարակուեցան և 5 օրուան մէջ սոնցմէ 8 հատը մեռան: Այս բանտարկեալներուն 134ը կ'աշխատեցուէին ճամբու շինութեան և սոնցմէ էին 24 վարակեալներէ 22ը: Քննութեամբ հաստատուեցաւ թէ ճամբու շինութեան աշխատող այս բանտարկեալներ ջուր խմած էին մօտակայ առուակէ մը, ուր գոլէրայէ վարակուած անձի մը լաթերն էին լուացուած: Բանտին մէջ մնացող 1,145 բանտարկեալներ սովորական ջուրը խմած էին որ մօտակայ լճակէ մը կը հայթայթուէր և իրենցմէ 2 վարակուողներն ալ չփման եկած էին միւս վարակուողներուն հետ և այս կերպով ստացած հիւանդութիւնը, Յայտնապէս ջուրն էր միջոցը այս վարակմանց: Եթէ օդի միջոցաւ ալ վարակում տեղի ունենար, անտարակուսելիօրէն 1,145 բանտարկեալներէն ալ չառեր պիտի

տի վարակուէին: Օրերով միասին կը նստին կ'ելլեն, միասին կը չնչն նոյն օդը, միասին կ'ուտեն նոյն ճաշը, բայց գոլէրան չփոխանցուիր միւսներուն: Անձնական չփում ունեցող և որեւէ կերպով հիւանդներուն բերնէն ինող գոլէրայի պակտէրիան իրենց բերաններուն մէջ ընդունող երկու բանտարկեալներ միայն կը վարակուին:

Կլասկոյի մէջ 1848ին գոլէրայի համաճամակը ընդհանուր էր ամբողջ քաղաքին մէջ: Իսկ 1854ին գրեթէ բոլորովին գետին հիւսիսային կողմը սահմանափակուեցաւ համաճարակը, հարաւակողման բնակիչք գործնականապէս զերծ մնալով անկէ: Ինչ տարբերութիւն կար միեւնոյն քաղաքին բնակչաց այս երկու հատուածներու ապրելակերպին միջեւ: Հարաւային կողմի բնակիչներ մաքուր ջուր սկսած էին գործածել, իսկ հիւսիսայինք կը շարունակէին խմել գետին ջուրը: Այս պարապման կու դայ աւելի եւս հաստատել զմեզ այն համոզման մէջ թէ խմելու ջուրն է ամենապիտաւոր միջոցը գոլէրայի համաճարակին տարածման: Նոյն քաղաքին մէջ 1866ին ալ գոլէրայի վարակում ներմուծուեցաւ, բայց որովհետեւ ամբողջ բնակիչք դադրած էին այլեւս ջուրը խմելէ և մաքուր ջուր կը գործածէին՝ գոլէրան չկրցաւ տարածուիլ քաղաքին մէջ:

Լոնտոնի 1854ի համաճարակին ատեն երկու ընկերութիւններ ջուր կը հայթայթէին քաղաքին: Մէկ ընկերութեան հայթայթած ջուրը անտարակուսելիօրէն անմաքուր էր, մինչ միւս ընկերութեան հայթայթածը չառ քիչ գործարանաւոր նիւթ կը պարունակէր իր մէջ, թէևս այս երկու ընկերութիւններն ալ միեւնոյն փողոցներու մէջ տարբեր տուններու ջուր կը հայթայթէին, գոլէրայի տարածումը որոշակի զուգընթաց եղաւ անմաքուր ջուր գործածող տուններու հետ: Անմաքուր ջուր կը գործածէին 266,516 անձինք, և սոնցմէ 4,093ը վարակուեցան գոլէրայէ: մաքրագոյն ջուրէն կը գործածէին 173,748 անձինք, և սոնցմէ վարակուողներու թիւն էր միայն 461: Նոյն փողոցներու մէջ խառն ի խառն ապրող բնակչութեանց մաքրագոյն ջուր գործածողներու այս բաղդատական գերծակայումը գոլէրայէ՝ որոշակի ցոյց կու տայ մեզ թէ ջուրն է այս համաճարակին տարածման ամենապիտաւոր ազդակը:

Թիֆոյի վարակումն ալ ջուրի միջոցաւ ըլլալն ապացուցանող բազմաթիւ անհրաքելի իրողութիւններ կան: Ամերիկեան Լովել քաղաքին մէջ ջրի աւազանի հաստատումէն առաջ թիֆոյի համաճարակ մը տեղի ունեցաւ, յետոյ նոյն համաճարակը

տարածուեցաւ քանի մը ժամ հետի Լորէնս քաղաքին մէջ. 17,000 անձինք զոհ գացին այս համաճարակին: Բննութեամբ հաստատուեցաւ թէ Լովէէն վեր ագարակի մը մէջ մէկ անձ մը թիֆոյէ բռնուած և իր կղկղանքը կամ վսխուկը խոնոտած էր մօտակայ առուակի մը ջրերուն: Այս առուակը կը միանայ Մէրիմէք գետին, որմէ իրենց ջուրն կը ստանային թէ Լովէյքը և թէ Լորէնսցիք: Ահա այդ միակ վարակմամբ ապականուած գետին ջուրը խմելով վարակուեցան Լովէյքը և իրենց արտաքնոցներն պարպելով նոյն գետին մէջ՝ վարակեցին նաեւ Լորէնսցիներն: Այդ գետին ջուրը չգործածող ուրիշ դրացի քաղաքներ ու գիւղեր գերծ մնացին թիֆոյէ: Շատ սուղի նստաւ 17,000 կեանքերու այս զոհաբերութիւնը Լորէնսի ու Լովէյի, որոնք առաջին պատհանութեամբ ջրի աւազաններ կառուցին և անոնց ջուրը խողովակներով բաշխեցին բնակչաց. անկից ի վեր թիֆոյի համաճարակ չէ պատահած այս քաղաքներէ որեւէ մէկուն մէջ: Գործնականապէս անհաշուելի է այս կարգի համաճարակներու պատճառած տնտեսական վնասը: Թիֆոյի փոքրագոյն համաճարակի մը պատճառած նիւթական վնասը ներկայացնենք հոս, դադարար մը տալու համար թէ համեմատաբար որչափ քիչ ծախսով կրնայ առջեւն առնուիլ այսպիսի կորուստներու:

Ամերիկեան Փենսիլվանիոյ նահանգին Փիլմըթ քաղաքը տեղի ունեցող թիֆոյի համաճարակին պատճառած դրամական վնասը հաշուուած է հետեւեալ կերպով:

Անոնց որ ապաքինեցան՝ հիւանդութեան առտեն կորսնցուցած աշխատութեան վարձքն էր 30,020 տոլար, հիւանդաց հոգատարութեան ծախք՝ 67,400 տոլար, Մեռնողներուն տարեկան չահը՝ 18,419: Այս ամբողջ վնասը եղաւ, որովհետեւ թիֆոյէ վարակուած ֆաշ անձի մը կղկղանքը անդգուշութեամբ խոնոտեցաւ քաղաքին խմելու ջրին մէջ:

Ուրիշ դէպք մըն ալ պիտի յիշեմ որ թէեւ մալարիա էր ոչ թէ թիֆո, բայց խիստ վճռականօրէն կը հաստատէ ջուրին ամենասերտ յարաբերութիւնը այս կարգի համաճարակներու հետ:

Ալճէրիայէն 800 զինուորներ փոխադրուեցան Մարսիլիա՝ երեք նաւերով: Ամէնն ալ առողջ վիճակ մը ունէին երբ նաւ մտան: Ասոնցմէ 680 հատը, երկու նաւերով, նաւահանգիստը ելան առանց միակ հիւանդ մը իսկ ունենալու իրենց մէջ: Իսկ երրորդ նաւուն մէջի 120 զինուորներէն 13ը ճամբան մեռան և 98ն ալ մալարիայէ վարակուած հա-

սան Մարսիլիա: Այս երրորդ նաւուն զինուորաց ջուրը հայթայթուած էր ճահճային լճացեալ տեղէ մը, իսկ միւս երկու նաւերուն ջուրը մաքուր աղբւրէ: Ուրիշ ամէն պարագայ միւսնոյնն էր, նոյն ուտեստ, նոյն ճամբորդութիւն և այլն: Երրորդ նաւուն նաւաստիներէն և ոչ մին վարակուեցաւ, իրենց համար պահեստի մաքուր ջուր ունէին առնք և զայն կը գործածէին: Անվիճելիօրէն կապացուցուի այս պարագային թէ ջուրն էր հիւանդութեան փոխանցումին ֆաշ միջնորդը:

Հաղարաւոր տարիներ առաջ մարդիկ փորձառարար դոժմ էին ապականեալ ջրի հիւանդացուցիչ յատկութիւններ ունենալն և նոյն իսկ գոլերայի և թիֆոյի տարածման միջնորդ հանդիսանալն, բայց չէին կրնար երազել թէ անհունապէս փոքր կենսաւորներ էին վարակիչ հիւանդութեանց պատճառներն ու ոչ թէ ջուրին պարունակած ապականութիւնը: Երբ 1,675ին Հոլանտայի մէջ Լիւվէնհուկ՝ կատարելագործուած ոսպնածեւ ապակիներու մէջէն՝ առաջին անգամ բլլալով տեսաւ պակտէրիաներ ջուրին և զանազան գործարանաւոր նիւթերու մէջ, մարդիկ տակաւ այն համոզման եկան թէ այս կենսաւորներն են վարակիչ հիւանդութիւն պատճառողներն ու ոչ թէ ջուրին գործարանաւոր ապականութիւններն: Սակայն երկար ատեն այն համոզումը կը տիւրէր աշխարհի մէջ թէ բոլոր այս մանրադիտակային կենսաւորներ բուն իսկ ապականեալ ջուրէն կը ծնանէին, ինչպէս ժամանակաւ կը կարծուէր թէ մուկեր ու որդեր, գորտերն ու զանազան փոքր կենդանիներ ուղղակի հողէն կամ ցիւխէն կը ծնանէին: Սքալանչանիի, Շիւլցի, Շրէօթերի, Հոֆմանի, Բասթօֆի և Թինտալի պատմական փորձերն միանգամ ընդմիշտ վճռապէս հաստատեցին թէ կեանքը նախագոյ կեանքէ մի միայն կը սերի, թէ մանրադիտակային ոչ մի կենսաւոր կրնայ ապականութենէ, ջուրէ, հողէ կամ անգործարանաւոր որեւէ նիւթէ յառաջ գալ, հետեւաբար թէ գոլերայի կամ թիֆոյի նման ոչ մէկ համաճարակ կրնայ ապականեալ ջուրէ ծնուիլ առնել: Շատ գիւղեր ու քաղաքներ տարիներով ու դարերով այսինչ անմաքուր ջուրէն խմած են առանց վարակման, իսկ գոլերայի կամ թիֆոյի համաճարակին ենթարկուած են որեւէ կերպով այդ ջուրին մէջ գոլերայի կամ թիֆոյի պակտէրիային ներմուծմամբ: Գործարանաւոր նիւթեր, այսինքն կեդանական ու բուսական առատ մնացորդներ պարունակող բոլոր ջրեր՝ իբե՛ւ բնաւ հիւանդացուցիչ յատկութիւն կամ ոյժ չունին, այլ խիստ նպաստաւոր միջավայր և ա-

ռատ անունդ կը հայթայթեն վարակիչ հիւանդու-
թեանց պակտէրիաներուն աճմանն ու բազմապատ-
կումին:

Եթէ ինքը անմաքուր ջուրը չէ բռն հաղթելը
գոլէրայի կամ թիֆոյի, ուրեմն ուսկից է որ այս
կարգի պակտէրիաներ մուտ կը գործեն անոր մէջ
ու կ'աճին: Ոչ հողը, ոչ օդը և ոչ ալ ջուրը բնա-
կավայր են գոլէրայի կամ թիֆոյի պակտէրիային:
Իրեք բւերուց պակտէրիաներ կ'ապրին հողին ու
ջրին մէջ, իրենց բնակավայրներն են ասոնք և չեն
թողատրեր որ օտարամուտ պակտէրիաներ զան
տեւականօրէն հաստատուին իրենց բնակութեանց
մէջ: Գոլէրայի և թիֆոյի պակտէրիաներ բազդա-
տարար չատ կարճ ատեն միայն կրնան ապրիլ
ջուրին մէջ, տակաւ կը նուաղին ու կ'անհետանան
եթէ տեղի չունենան նորանոր վարակումներ:
Մարդկային աղետաց և ստամոքսին մէջ է որ կ'ա-
ճին անոնք և փսխուքի կամ կղկղանքի միջոցաւ
կը փոխանցուին խմելի ջուրին: Այս է Ֆալ հա-
ղթելը գոլէրայի ու թիֆոյի վարակմանց. վարակ-
եալ անձի մը փսխուքը կամ կղկղանքն է Ֆալ
միջնորդը այս հիւանդութեանց պակտէրիաներուն
ջրի մէջ ներմուծման և ասով համաճարակներու
ծաւալման:

Չուրը թէւեւ ամենադժուար միջոցն է գոլէ-
րայի ու թիֆոյի վարակմանց, բայց չէ միակ մի-
ջոցը: Ծանձնը կրնան նստիլ վարակեալ անձի մը
փսխուքին կամ կղկղանքին վրայ, կրնան որեւէ
կերպով գոլէրայի կամ թիֆոյի պակտէրիաներն
կերած ըլլալ կամ զանոնք իրենց թեւերուն և ոտ-
քերուն վրայ ստացած ըլլալ, կրնան յետոյ պտու-
ղի, անուշեղէնի կամ որեւէ ուտելի կամ խմելի
նիւթի վրայ նստած ըլլալ ու իրենց ստացած հի-
ւանդութեան պակտէրիաներն փոխանցել այս նիւ-
թերուն, կրնան այսպիսի միջոցներով նպաստել
համաճարակին տարածմանը: Ծանձնի մը պակտէր-
իա կերցնելով 24 ժամ վերջ ստամոքսը բացած ու
պակտէրիան ողջ գտած են հոն: Թիֆոյի տարած-
ման մէջ ապացուցուած է ճանձին մասնակցու-
թիւնը, տարակոյս չկայ թէ գոլէրայի ճարակման
մէջ ալ մասնակցութիւն կրնայ ունենալ ան: Վա-
րակուած ջուրին սրսկումը պտուղի, հացի վրայ
կամ խառնուրդ կաթին հետ ստուգապէս կրնան
փոխանցել հիւանդութիւնը անոնց որ կ'ուտեն
զանոնք, Բայց փոխանցման բոլոր այս երկրորդա-
կան միջնորդներն չեն կրնար բազդատուիլ ջուրին
հետ: Գործնականապէս ջուրն է, այսինքն վարակ-
ուած անձի մը պակտէրիաներն փսխուքի, կղկղան-
քի կամ որեւէ միջոցաւ իր մէջ ընդունող ջուրը,

Ֆալ հիմնական միջնորդը գոլէրայի և թիֆոյի հա-
մաճարակներուն տարածման: Հետեւաբար երբ
խմելու ջուրը պաշտպանենք վարակումէ, կրնանք
կատարելապէս փստահ ըլլալ թէ գոլէրայի ու թի-
ֆոյի համաճարակներ չպիտի կրնան այլեւս տա-
րածուիլ մեր երկրին մէջ, ինչպէս չեն կրնար տա-
րածուիլ մաքրագործող աւաղաններու և անթա-
փանց խողովակներու միջոցաւ իր բնակչաց ջուր
բաշխող քաղաքներու կամ երկիրներու մէջ:

Թուրքիոյ մէջ՝ ուր գոյութիւն չունին ջրա-
բաշխական այսպիսի առողջապահիկ միջոցներ ու
թերեւս գոյութիւն չունենան դեռ երկար տարի-
ներ, ուր ջուրի առուներն՝ բաց կամ փակ՝ ընդու-
նակ են կոյանոցներէ ապականուելու, ուր գոլէ-
րայէ կամ թիֆոյէ վարակեալ անձի մը փսխուքն
ու կղկղանքը անմիջապէս չեն հականեխուիր յաճախ,
ուր թաղապետութիւնք պահանջուած մաքրու-
թիւնը չեն պահեր փողոցներու մէջ, այսպիսի ան-
նպաստ պայմաններու մէջ իսկ անհատական ջան-
քերով ու տուններու մէջ գործադրուած ամենա-
դիւրին միջոցներով կարելի է պաշտպանուիլ տի-
րող գոլէրայի կամ թիֆոյի համաճարակի մը դէմ:
Այո, ստուգապէս կարելի է, Բայց այս միջոցները
նկատողութեան առնելէ առաջ, հարկ է ծանօթա-
նալ պակտէրիաներուն աճումն ու տարածումը
կառավարող կարգ մը խիստ կարեւոր պայմաննե-
րու:

ՅՈՂՈՒԱԾԱԳԻՐՆԵՐՈՒ

ԲԱԺԻՆ

ԱՅՆԹԱՊԻ ԱՂԶԿԱՆՑ ԲԱՐՁՐ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ՅԻՍՈՒՆ ՏԱՐՈՒԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆՐ

(Շաբ. Նախորդ Բէ-էն և Էբլ)

Թերեւս ոմանք կ'ուզեն գիտնալ թէ որոնք էին
վարժարանին առաջին ուսուցիչները և ուսուցչու-
հիւները: Ուսուցիչները մեծաւ մասամբ Կ. Թ. Գո-
լէնի չրջանաւարտներէն ըլլալով՝ հետեւեալներն ե-
ղած են. — Նաթըգ էֆ., Նադար էֆ. Բիւրքճեան,
Յակոբ էֆ. Պէրէճիքեան, Տէվլէթ էֆ. Փոլատեան,
Զօրաբաբէլ էֆ. Տօնաթոսեան, և Պատ. Մարտի-
րոս Իգնատիոսեան: Վարժարանիս չրջանաւար-
տուհիներէն Մարիամ Առաքելեան 13 տարի, Վար-
դենի Մարիամ 25 տարի, Շուշան Պօղոսեան 12
տարի և Լուսիա Ստեփանեան քանի մը տարի հա-
ւատարմաբար գործած են: Սակայն հետզհետէ
չրջանաւարտուհիներուն պատեհութիւն տրուելով
Մարաշի, Խարբերդի և Պոլսոյ Գոլէճներուն մէջ
իրենց ուսումը կատարելագործելու՝ աւելի կարող
վարժուհիներ պատրաստուած են: Այս վարժարա-

նին յառաջդիմութեան կարեւոր պատճառներէն մէկն ալ եղած է վարժարաններուն բաւական երկար ժամանակ իրենց դիրքը պահելը։ Երան՛ թէ կազմակերպութեամբ և ուսանելու համար աւելի յաճախ պատահութիւններ տրուէին անոնց։ Մարա-կոյս չունինք թէ ասիկա կորուստէ աւելի չափ պիտի ըլլար վարժարանին համար։

Այնթապի Աղջկանց Վարժարանը անտեսական մեծ դժուարութիւններ ալ ունեցած է։ 1888 Դեկտեմբ. 1906 Փետր. 1 հրդեհները՝ ամէն ճիգի ու ջանքի հակառակ՝ չէնք մոխիր դարձուցին։ Առաջին պարագային՝ մինչև նոր չէնքին աւարտումը վարժարանը շարունակած է Մարտինի Որբանոցին, իսկ երկրորդ պարագային՝ Բողոքականաց Որբանոցին մէջ։ Բարեկամներու ջանքերուն շնորհիւ՝ կարճ միջոցի մը մէջ առաջուաններէն աւելի լաւ չէնք կառուցուած են։ Բնաւ չենք կրնար մոռնալ թէ հիմակուան չէնք արեան գինն է Պատ. Սէնտրոսի, որուն սկզբունքն ու նպատակն եղած էր ծառայել անձնութեանը։ Արդեօք վայելուչ չէ՞ որ այս դպրոցին մէջ այսչափ աշխատանք ունեցող և վերջապէս անոր համար զոհուող այս պատուական անձնակազմութեան անունին նուիրուած յիշատակարան մը դնուի վարժարանին մէջ։

1904ին Միս Փիլոսոփի և Միս Ֆորմընի ըստ երեւութիւն անվերադարձ մեկնումը՝ վարժարանին ներկայ և ապագայ յոյսերուն մեծ հարուած մը եղաւ անտարակոյս։ Բայց ուրախ ենք որ Միս Ֆորմըն մտքով ու մարմնով կազմակերպուած՝ նոր աշխոյժով ու կորովով վերադարձաւ 1909ի Դեկտեմբերին և գործի սկսաւ։

1908ի Ապրիլ, Մայիս և Յունիս ամիսները վարժարանին համար սուղի և արցունքի ամիսներ եղած են։ Չմիայն քաղաք մը, դպրոց մը, կամ ընտանիք մը, որ Ատանայի աճելի կոտորածէն հարուածուած չըլլար։ Երկար ժամանակէ ի վեր Վարչական Ժողովին մէջ հաւատարմօրէն ծառայող Փրոֆ. Լեոնեանի նոյն կոտորածին մէջ զոհուիլը վարժարանին պատմութեան ամէնէն մութ էջերէն մին կը կազմէ։

Վարժարանին յատկանիշներէն մէկն ալ անոր շարունակ հոգեւոր տաք մթնոլորտ մը պահելն է։ Այս մասին Միս Փրաքթըրի ըրած ջանքերուն արդիւնքները մինչև այսօր կը տեսնուին։ Այնթապի եկեղեցիներուն մէջ յառաջ եկած արթնութեան զարթոյցը շատ օգտուած է։ Այսպիսի առիթներով եկեղեցի երթալու համար երեկոյեան սերտօղութիւնը և դպրոցի ժամանակ սուղի ունեցող աղօթաժողովներու համար քանի մը դաս զանց

ընելը մեծ զոհողութիւն մը չէ նկատուած։ Սոսկ այս տեսակէտէն ինքզինքնին դպրոցին երախտապարտ զգացող աշակերտուհիներու թիւը քիչ չէ այսօր։ Իմացական և բարոյական ոյժի աղբիւրը կրօնքն է։ քաղաքակրթութեան և դաստիարակութեան բաղկացուցիչ տարրերուն մէջ կրօնքը պէտք է առաջին տեղը գրաւէ։

Այնթապի Աղջկանց վարժարանին չրջակայ գիւղերու, աւաններու և քաղաքներու մատուցած ծառայութիւնն ալ քիչ չէ եղած։ Քիչ մը վերջ կարգացուելիք չրջանաւարտուհիներու վիճակացոյցին թուական համեմատութիւնն ալ կը ցուցնէ թէ Այնթապիներէն աւելի դուրսեցիները երախտապարտ են այս հաստատութեան։

Այս վարժարանին ամէնէն վաղեմի բարեկամն եղած է Ամերիկեան Պորտ Ընկերութիւնը։ Ամերիկեան բազմաթիւ եկեղեցիներ, ընկերակցութիւններ և բարեկամներ շարունակ օգնած են այս դպրոցին, մանաւանդ նոր չէնքերու կառուցման համար առատ նուէրներով իրենց սէրը ցուցուցած են անոր հանդէպ։ Սակայն չկարծենք թէ դպրոցին բարեկամները միայն Ամերիկայի մէջ է որ կը զոհուին։ Այնթապի եկեղեցիները՝ դպրոցին Գայաճրգէն թէպէ պաշտօնադրուելուն համար 400 ոսկի տուած են։ Ի մասնաւորի 1906ի հրդեհին ատեն անոնց ցուցուցած համակրութիւնն ու սէրը շատ ուշադրաւ եղած են։ Հրդեհի առաւօտուն միայն քանի մը ժամուան մէջ Տոգ. Հէմիլթընի տունը հաւաքուած իրեղէններն — հանդերձ, կօշիկ են։ — կը ցուցնեն թէ իրենց այն ատենուան առատաձեռնութիւնը երկու տարի առաջուան ջարդերու ժամանակ ցուցուցածին հաւասար եղած է։ Ճիշդ նոյն առթիւ Այնթապի Բողոք. Որբանոցին անյապաղ պարպուելով 3—4 ամիս աղջկանց վարժարանի տրամադրութեան տակ գրուիլը՝ մեր եկեղեցիներուն անոր հանդէպ ունեցած համակրութեան ապացոյցն է։

1907ին 360 է աւելի չրջանաւարտուհիներու անդամակցութեամբ Սանուհեաց Ընկերութեան մը կազմութիւնը վարժարանին համար նոր փայլ մը եղած է։ Այս Ընկերութիւնը տարին երկու անգամ, Փետրուար և Յունիս ամիսներուն մէջ, աւելի քան 100 անդամուհիներու ներկայութեամբ գումարումներ ունեցած և ճանաչու ընթերցումով, նուագով ու խօսակցութեամբ հաճելի ժամանցներ վայելած է։ Այսպիսի առիթներով դուրսեցի չրջանաւարտուհիներէ եկած նամակներ ալ կարգացուած են։ Տարեկան փոքրիկ տուրքի մը տոկոսը գրատան յատկացուած է, և Յոսեփեանի առթիւ Սա

նուհեաց նուիրատուութենէն դոյադած գումարն ալ օգտակար նպատակի մը գործածել կը փափաքէինք :

Այս առթիւ կ'ուզենք յիշել քանի մը պարագաներ , որոնք վարժարանին ուրախութիւնն ու պարծանքն են միանգամայն : Վարժարանին առաջին շրջանաւարտ կարգէն քանի մը անհատներ հոս տեսնել — 50 տարի ետ երթալ — չեմ գիտեր իրենց համար թէ մեզի համար աւելի մեծ բաղդաւորութիւն մըն է : Դարձեալ 63ի չորս շրջանաւարտներէն երկուքին այս օրհնեալ ժամը տեսնելը չնորհաւորութեան արժանի պարագայ մըն է արդարեւ : Նմանապէս բերկրառիթ պարագայ մըն է Միս Փրաքթըրի և Միս Փիյրսի տակաւին ողջ ըլլալով վարժարանին յիսնամեակը ողջունելն ու չնորհաւորելը : Վեց տարուան բաժանումէ մը ետք սիրելի Տնօրէնութիւն տեսնելու բաղդն ևս արժանի է չնորհակալութեան :

Աղջկանց վարժարանին անցեալը թէպէտ մեծ երաշխաւորութիւն մըն է անոր ապագային , բայց այս նպատակակէտին հասած ըլլալ չի նշանակեր երբեք : Ժամանակներու պահանջին յարմարելու , ժամանակին հետ յառաջ ընթանալու , իր նմաններուն մէջ ետ չմնալու և նոյն իսկ շատերուն հետ մրցելու համար կարգ մը ստիպողական պէտքերու գոհացումը անհրաժեշտ է : Դպրոցի մը հասակը անոր գրատունովը կը չափուի . վերջին քանի մը տարիներու միջոցին այս կէտին մէջ վարժարանին ըստ արժանւոյն յառաջդիմած չըլլալը՝ շրջանաւարտութիւններուն և բարեկամներուն ուշադրութիւնը զրաւելու է : Ուրիշ պէտք մըն է բնագիտական աշխատանոց մը և կարգ մը գործիքներ : Այս առթիւ կ'արժէ որ Գոլէճին հանդէպ մեր ունեցած երախտապարտութիւնն ու չնորհակալութիւնը յայտնենք : Բնագիտական փորձերու համար տարիներէ ի վեր Գոլէճ երթալու արտօնութիւնը վայելած ենք . սակայն այս տարի Գոլէճի ուսուցիչները շատ զբաղած ըլլալով՝ չհամարձակեցանք մեր առաջարկը նորոգելու , որով Բնագիտութիւն ուսանը առանց փորձի :

Թէ՛ պատշաճ և թէ՛ կարելի է որ Աղջկանց վարժարանը երկու տարուան բարձրացում մը ունենայ : Անոր ծրագրին մէջ տեսնուած աստիճանական զարգացումը հաւաստիք մըն է թէ այս բանը կրնայ յաջողութեամբ ի գլուխ հանուիլ : Սակայն կը վախճանք թէ մեր Մարաշցի բարեկամները չպիտի հաւանին ասոր , խորհելով թէ մեր վարժարանին և Մարաշի Գոլէճին միջեւ գտնուած տարբերութիւնը կը պակսի : Այս առաջարկը , սակայն , իրենց համար ալ նպաստաւոր է , քանի որ իրենց Գոլէճին բարձրացումն ալ անհրաժեշտ պիտի դարձնէ :

Կանոնաւոր վարժութիւնոցի մը բացումը թէ՛ մեր քաղաքին և թէ՛ մանաւանդ շրջականերու համար յարմար վարժութիւններ հասցնելու տեսակէտէն անհրաժեշտ կը նկատենք :

Այնթապի Աղջկանց վարժարանին 50 տարուան պատմութիւնը մեզի կը ցուցնէ թէ բոլոր դժուարութիւններու հակառակ՝ իր նպատակին մէջ անխախտ մնացած է : Այս երկար տարիներու արդիւնքը տեսնել ուղղութեամբ համար գոհացուցիչ ապացոյցներ չատ կան : Տարուէ տարի աշակերտութիւններու թիւը կ'աւելնայ , իսկ նպաստ ընդունողներուն կը պակսի :

Այս վարժարանին համար մեր բաղձանքն այն է որ , ինչպէս մինչեւ հիմա , նոյնպէս ալ ասկէ վերջը , օրհնութեան աղբիւր մը ըլլայ մեր քաղաքին , մեր ազգին և մեր երկրին համար :

Այնթապ

ՅԱՐՈՒ ՊԵՃԵՆՆ

ՀԱՅ ԿԵԱՆՔԸ

Հայ ազգին ներքին կեանքին վարիչները բաց ի առօրեայ խնդիրներով զբաղելէ՝ պէտք չէ երբեք ուշադրութենէ վրիպեցնեն «գեոքայէն» և «փշգեոքայէն» քաղաքականութեան ընթացքն ու ուղղութիւնը պետական և ազգային շահերը պաշտպանելու և մեր ազգային վարչութեան ղեկը անոր համաձայն վարելու համար : Ազգային մեծ չարիքներ կը ծնին քաղաքականութեան յեղաշրջումներուն անտեղեակ ըլլալէ և կանխարգել միջոցներով մեր ընդհանուր շահերը պաշտպանելու համար ձեռք առնուած թերի ձեռնարկներէ : Այս պատճառով անհրաժեշտ է որ մեր վարիչները պետութեան ներքին և արտաքին քաղաքականութեան ուշադրութեամբ հետեւին և պարագաներէն օգտուին մեր կարգ մը խնդիրները կարգադրելու համար և կամ զգուշանան այնպիսի հարցեր յարուցանելէ , որոնք բացի վնասէ՝ որեւէ օգուտ մը չեն կրնար ունենալ ապագային :

Ներքին և արտաքին քաղաքականութեան մէջ ազգ մը չի խաբուիր եթէ անոր վարիչները քրօնական և հեռադէմ մարդիկ ըլլան : Ո՛չ թէ իրերն ու երեւոյթները խօսքով և խօստումներով դատելու է՝ այլ գործով և իրողութիւններով : Ինչպէս անհատ մը , այնպէս ալ ազգ մը երբեք չուզեր ինքզինքին վնասել : Ասիկա հիմնական սկզբունք մըն է : Առեւտրական մը իր դրամադրութիւն կէսը կամ մէկ մասը յօժարակամ իր մրցակցին կամ հակառակորդին երբեք չի չնորհեր : Ասիկա շատ բնական և զիւրահասկնալի երեւոյթ մըն է : Սահմանադրական պետութեան մը մէջ օրէնքի առջեւ կրնան բոլոր

քաղաքացիներ հաւասար ըլլալ, եթէ ամենուրեք
արդար արդարաւոր զանուր, բայց բազմաթիւ ազ-
գիւրէ կազմուած պետութեան մը մէջ նախկին տի-
րոջ տարրը միշտ իր գերազանցութիւնները կ'ու-
նենայ և եթէ օրին մէկը կրօնական կամ ազգային
շահերէն զարգանայ այդ տարրին մէջ, այն ատեն
միւս տարրերը կը տուժեն: Բազմակեզու և բազ-
մացեղ պետութիւններէն այսօր Ռուսիոյ մէջ բնա-
կանաբար Ռուս տարրը գերազանցապէս գերիշխող
է, ո՛չ միայն անոր համար որ կայսերական ընտա-
նիքը Ռուս է և գերազանց միապետական հեղինա-
կութիւն ունի երկրին վարչութեան մէջ, այլ և ա-
նոր համար որ բոլոր բարձր ու կարեւոր պաշտօն-
ները Ռուս տարրին ձեռքն են և կրօնական ու ազ-
գային շահերէն ալ իր կարեւոր դերը ունի երկրին
ներքին և արտաքին քաղաքականութեան մէջ: Նոյն
իսկ Աւստրիոյ մէջ, ուր կայսրութեան բազմազգի
տարրերուն կամ ազգերուն համեմատաբար անհա-
մեմատ աւելի լայն և ինքնավարական առանձնա-
շնորհումներ չնորոշուած են, դեռ տիրող Գերման
տարրը միւսներուն հանդէպ իր կայսերական գեր-
դաստանով, լեզուով, պաշտօնէութեամբ և այլն
բազմապիսի առաւելութիւններ կը ներկայացնէ:
Իրողութիւնը կամ իրական կեանքը այս է, պէտք
չէ երազել: Մեր մէջ Սահմանադրութեան առաջին
օրերէն սկսեալ արդարութեան, հաւասարութեան
և եղբայրութեան մասին երկու տարբեր ըմբռ-
նումներ գոյութիւն ունեցան, բայց այդ տարբե-
րութիւնները հետզհետէ պարզուեցան և ապագա-
յին պիտի պարզուին ու չեղտուին: Գլխաւորա-
պէս Քրիստոնէայ ժողովուրդներ նախ այնպէս կար-
ծեցին թէ այլևս նախկին տիրող և տիրուող տար-
րերուն միջև որեւէ զանազանութեան մը նշոյլն
անգամ չպիտի մնար: Այս երազը այժմ ցնդեցաւ:
Հարկաւ տարբերութիւն պիտի ըլլար և այդ տար-
բերութիւնը պիտի չեղտուէր երկու տեսակէտով
«պայտ» և «բժշկ»: Ազգային տեսակէտով ինչպէս
բազմացեղ բոլոր երկիրներուն մէջ տիրող կայսե-
րական գերդաստանը և տիրող տարրին կամ պե-
տական լեզուն պիտի մնային, բնականաբար պի-
տի պահուէր նաեւ պետական կրօնը, քանի որ
մեր մէջ եկեղեցին կամ կրօնը պետութեանն բաժ-
նուած չէ: Միւս կողմէն ալ սակայն Սահմանադ-
րութեան հռչակման բնական հետեւանքով նախկին
տիրուող տարրերն ալ պէտք է իշխանութեան և
վարչութեան մէջ մասն և բաժին ստանային, որ-
պէս զի անկեղծաբար փարէին նոր վարչութեան,
Օսմանեան հայերնիքին ճշմարիտ բարեկամները ան-
շուշտ անոնք են, որոնք այս երկրին բազմացեղ
զաւակներուն մէջ անկեղծ համերաշխութիւն կ'ու-
զեն հաստատել: Կրնա՞յ սակայն անկեղծութիւն
գոյութիւն ունենալ եթէ որեւէ տարր մը շահերէն
— ազգայնամոլութեան կամ կրօնամոլութեան անձ-
նատուր ըլլայ: Այդպիսի կեղծաւորութեան չըջան

մը այս երկրին համար ամէնէն վտանգաւորն է,
եթէ նոյն իսկ հզօր բանակ և նաւատորմ ունե-
նանք, քանի որ որդը ներսէն պիտի կրծէ մեզ և
զինուորական պետութիւն մը, պատմական օրի-
նակները բազմաթիւ են, չպիտի կարենայ բուժել
հոգեկան վէրքերը: Օտար թերթեր շարունակ կը
խօսին համալրամականութեան մասին և կ'ըսուի
թէ այս տարուին սկսեալ մասնաւոր իսլամական
կրօնի դասերուն մասնաւոր կարեւորութիւն պի-
տի տրուի պետական դպրոցներուն մէջ: Պէտք է
ընդունիլ թէ համալրամականութիւնը շատ մեծ
քաղաքական ազդակ մը կրնայ ըլլալ միայն այն
ատեն, երբ թուրքիան Մահմետական միլիտանտ
հպատակներ ունեցող պետութիւններու եթէ ոչ
ամէնէն, գէթ մէկէն աւելի զօրաւոր է: Միւս
կողմէն պէտք է նկատի առնել որ կրօնական մա-
լեւանութեան կապերը շատ խախտու են և չեն
դիմանար քսաներորդ դարու քաղաքականութեան:
Կաթոլիկ և Օրթոդոքս եկեղեցիներուն օրինակները
մեր աչքերուն առջեւ են: Ներքին քաղաքակա-
նութեան համալրամական գունաւորում մը տալ
արդէն բոլորովին վտանգաւոր պիտի ըլլար պե՞տ-
կան շահերուն, քանի որ ատկէ բոլոր Քրիստոնե-
եաներն ու Հրեաները պիտի խրաչէին և համե-
րաշխութեան սկզբունքը պիտի վտանգուէր կատա-
րեալպէս: Քանի որ պետութիւնը ապակենդրոնա-
ցումի դադափարը չընդունիր և կենդրոնացումի
ջերմ պաշտպան է, պիտի ստիպուի այն ատեն ա-
պագային իւրաքանչիւր նահանգի բնակչութեան
մեծամասնութեան մէջէն բնորոշ անոր վարիչները,
թէեւ առ այժմ հակառակը կը պատահի: Ազ-
գային և կրօնական շահերէն, որքան ալ ջատա-
գովներ ունենայ, չի կրնար յարատեւ գոյութիւն
ունենալ այս երկրին մէջ: Շահէ՞ մարդիկ իրենց ազ-
գին ներքին կեանքին նկատմամբ սովորաբար այն-
քան ծթած կերպով պահպանողական են, որքան
միւս ազգերու նկատմամբ սանձարձակ ազատա-
կան: Անոնք մեծ ու մահացու մեղք կը համարին
իրենց որեւէ աննշան սովորութեան խախ-
տումը, օր. ծովապահութեան, և ուրիշ ազգերու
անկրօններուն հետ կը բարեկամանան և զանոնք
խախտուելու համար անոնց դադափարակից ալ
կ'ըլլան խօսքով, քանի որ անոնք քանդելիք եկե-
ղեցին կամ կրօնը իրենցը չէ: Շահէ՞ զիտի ամէն
տեղ և ամէն երկրի մէջ նոյնն է: Օսմանեան
կայսրութեան և իւրաքանչիւր տարրի բարեյաջող
զարգացման համար անհրաժեշտ է զգուշանալ նախ
և առաջ շահերէն և անոր ամէն տեսակ արտա-
յայտութիւններէն, որովհետեւ ինքնապաշտպանու-
թեան մղումը շահերէն հալածանքին հակազդեցու-
թեամբ ազգայնամոլութիւն և կրօնամոլութիւն
յառաջ կրերէ որմէ խուսափելու են իսլամներն
ալ, ո՛չ իսլամներն ալ, եթէ կ'ուզեն Օսմանեան
կայսրութիւնը արդիական պետութեան վերածել:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՆԵՐՔԻՆ

Մայրաքաղաք. Երեքշաբթի հետախտի համագումար հաշիւը եղաւ 68 դէպք և 36 մահ: 32 վարակեալներէն ոմանք առողջացան և ոմանք դեռ կը դարմանուին: Զեռնհաս իշխանութիւնը, իմացած ըլլալով թէ ոմանք ձեռնարկած են հաստատուած շղթաներէն փախչիլ և հանրային առողջութիւնը վտանգել, կրկնեց իր ազդարարութիւնները կանոնադանցներու դէմ և սպառնացաւ պատժական օրէնքը բոլոր իր խտուածեամբ գործադրել, այսինքն մինչև իսկ նոյն հետայն սպաննել անսաստող փախստականը: Հոկ. 4է սկսեալ հինգօրեայ քառանթիւն հաստատուեցաւ Սեւ Ծովու (բացի Պարթնէ և Ազշէհիբէ) և Նախիջի ժամանումներուն դէմ, ճամբորդութեան տեւողութիւնը հաշուին մէջ առնելով: Վարակեալ տուներէ կարասիի փոխադրութիւն արգելուեցաւ, ապաքինածներու ալ մինչև մէկ ամիս տեղափոխութիւն: Բժշկական մարմինն կարծիքով ախտը սուր հանգամանք չունի, ինչպէս ունի ուրիշ երկիրներու մէջ: Թուրք թերթ մը կը յանձնարարէ ուտել ապուր առատ լեմոնով, լափա, մաքարոնի և չիլավ, եփուած միս ջրուտ ու դիւրամարս վիճակի մէջ, փաթաթէս, գարակէօղ (պէօրիճէ), չոր պէղէլիա, սիսեռ և եփուած պտուղներ, իսկ մերժել պատինջան, տոմաթէս, պամիա, կաղամբ, դդուժ, չողգամ, վարունգ, մոլոչ կամ բաղրջուկ, հում աղցաններ, սեխ, ձմերուկ, թուզ և ինչ որ դժուարամարս և կամ լուծիչ է: —Կայսրը Պայրամի աղօթքը Սուլթան Ահմէտի մզկիթին մէջ կատարեց: Երթուղարձը թնդանօթներով ողջունուեցաւ: Կայս. շնորհաւորութիւններու մեծ հանդէսն ալ Տոլմապաղչէի մէջ տեղի ունեցաւ սովորական շքով: —Պաշտօնապէս ծանուցուեցաւ թէ, քանի որ Պոլիս ուրոյն նահանգի մը վերածուած է, այսուհետեւ ինչպէս նահանգներու նոյնպէս և մայրաքաղաքիս ու արուարձաններուն մէջ բնակող ոչ-թաւաններու կալուածի փոխանցման գործողութիւններու համար մուխթարներու և Թաղ. խորհուրդներու իմուխապէրները ուղղակի ձեռնհաս իշխանութեան պիտի ներկայացուին առանց Պատրիարքարաններէն վաւերացուելու: —Յոյներու խառն ժողովի անդամներուն հարցաքննութիւնը երկուշաբթի սկսաւ և պիտի շարունակուի ամսոյս 15ին: Սինոդը որոշեց զաւանդներէն եկած մետրապոլիտներուն թողուլ մնալու կամ մեկնելու ընտրութիւնը: Իսկ Պատրիարքը

յանձնարարեց շրջաբերականով մը պարզել եկեղեցիին արդի վիճակը և Ազգ. Ժողովին չգումարուելուն պատճառները, մետրապոլիտներուն ալ նաւակով շնորհակալութիւն յայտնել որ իրենց ուղղուած կոչին պատասխանեցին և միանգամայն յանձնարարել որ իրենց թեմերը վերադառնան ի հարկին դարձեալ գալու համար իբրեւ ընտրեալ անդամներ: Միւս կողմէ մետրապոլիտները և գաւառային ներկայացուցիչներ խնդրեցին վերստին զիմումներ ընել Ազգ. Ժողովը գումարելու համար: —Օսմ. փոխառութեան վրայ որոշ լուր չկայ: Փարիզեան հեռագրի մը համաձայն փոխառուներուն հետ կնքուած պայմանագրին պայմանաժամը ամսոյս 14ին կը լրանայ, և յոյս կայ որ մինչև այն ժամանակ հարթուին բոլոր դժուարութիւնները: —Թաւի կը ծանուցանէ թէ Պետական խորհրդին քննութեան ենթարկուեցաւ յօդուած մը, որ պատժական օրէնքին իբրեւ յաւելուած պատրաստուած է և կը տրամադրէ եռամեայ բանտարկութեամբ պատժել կառավարութեան պատուէրներուն հակառակ հող գրաւողները: —Գաղտնի Բոմբիէի իբրեւ անդամ ձերբակալուած 37 հոգիէն 22ը անպարտ արձակուեցան: Մնացեալները, որոնց մէջ կը գտնուի Օսմ. երեսփոխան Բիզա Նուր պէյ, ալիտի դատունին պատերազմական տեսանէն: —Վախճանեալ Հասան Յէհմի փաշա Կրթական նախարարութեան կտակած է իր գրաստունը, 3,500 Թուրքերէն և Ֆրանսերէն կարեւոր երկեր: —Կ. պոլսոյ և արուարձաններու եկտրական լուսաւորման համար անցեալները կնքուած պայմանագրութիւնը Պետական խորհրդոյ յղուեցաւ քննուելու համար: —Շարաթ իրիկուն և գիշերը թնդանօթաձգութեան լուրջ փորձեր կատարուեցան Սեւ Ծովու բերանը, սա ենթադրութեամբ թէ թշնամի նաւատորմ մը Վոսփոր կը յառաջանայ մայրաքաղաքը գրաւելու նպատակով: Յոն տէր Կոլոյ փաշա, որ նոյն օր ժամանած էր, ներկայ եղաւ փորձերուն և շատ հաւնեցաւ: Պայրամին երրորդ օրը Էտիրնէ գնաց ռազմափորձի գետինը որոշելու համար: Կը հերքուի սա զրոյցը թէ ռազմափորձը յետաձգուած է հնախախտի պատճառով: —Մաքսային Վերատեսչութեան Օգոստի հասոյթը, առանց քանի մը տեղերու հաշուին, անցեալ տարուանէն 60.826 ոսկի աւելի եղած է: —Երկրագործական նախարարութեան կողմէ Եւրոպա առաքելի աշակերտներու թիւը 32ի հասաւ և երկուշաբթի մեկնեցան Վահան էֆ. Սուրէնեանի առաջնորդութեամբ: —Բէժիբ բաժնետէրերու Սեպ. 28ի ընդհ. ժողովը ու

րոշեց 20 ֆրանքի, կամ ոսկեգրամ 88 դահի, կամ 16 չիլինի լրացնել իւրաքանչիւր բաժնեթղթի թիւ 16 կտրօնին արժէքը, որու մէկ մասը վճարուած է: — Պետական խորհուրդը կ'ուսումնասիրէ սա հարցը թէ կարելի է եւրոպայէ վկայեալ բժիշկները արտօնել որ Թուրքիոյ մէջ գործեն մինչեւ որ Յամ. բժշկական համալսարանները կարող ըլլան երկրին պէտքը լիովին գոհացնել: — Երեքշաբթի խորհրդը մեկնեցաւ իր զրօսանաւով: Շարժում մայրաքաղաքս ժամանեցին Ծերակուտական Ֆէրիտ փաշա և Մանասթըրի Օսմ. երեսփոխան Նալի և Փանչէտորէվ էֆ.ները:

Նահանգներ. 2. զօրաբանակին մէջ հետախորդ նուազած կը ներկայացուի Տրապիզոնէ և շրջաներէն, նաեւ էրզրումէ և շրջականերէն ղէպքեր ու մահեր կը ծանուցուին նախորդ շաբթուան համեմատութեամբ: — Զանէթի Օսմ. զբաւման զրոյցին առթիւ զրկուած պաշտօնական հեռագիրներուն դեռ պատասխան չտրուեցաւ: — Ալի-բիկեան Տրիպոլիի ծովեզերքին ամրացման համար վարկ մը որոշուեցաւ: — Սէլանիկի քաղաքապետութիւնը Օսմ. Պանքայի հետ 60,000 ոսկիի փոխառութիւն մը կնքեց և դրամը ստացաւ: — Տրապիզքիէ կը գրուի թէ լուսաւոր աստղ մը տեսեալ ըստ լուսնի յետոյ վայրկեան յետոյ թնդանօթի ձայնի նման պայթում մը լսուած է երկինքէն: — Թաւ կ'իմանայ թէ Դամասկոսի մէջ օտարազգիները անստոյգ վիճակի մը մէջ կը գտնուին: Ոստիկանութիւնը հակառակ սովորութեան՝ օտարներու գործատեղիներ խուզարկած է առանց հիւպատոսական ներկայացուցիչներու իմաց տալու: Վերջապէս կուսակալը հիւպատոսներու բողոքին վրայ խոստացած է արգելել այդպիսի պատահականութիւններու կրկնումը: — Մանասթըրի մէջ զինուորական օրէնքը անցեալ շաբթու. մեծ խնստութեամբ գործադրուեցաւ: 67 Յոյն և 120 Պուլկար բանտարկուեցան, նաեւ Յոյն միտրապոլիտը 6 ժամ Նոր լուրերու համաձայն խստութիւնը մեղմացած կը թուի: Վերջերս զինուորներն սկսած են քաշուիլ և 22 Յոյն արձակուած են ձեւական հարցաքննութիւնէ մը ետեւ: — Հօրանի մէջ զինահաւաքութիւն սկսած է մեծ խստութեամբ: Տիւրքիները կ'ընդդիմանան և ունեցած են 100 մեռել և վիրաւոր և 86 բանտարկեալ: Զինուորներուն կորուստն է 3 մեռել և 16 վիրաւոր: Եահեա էլ Աթ-րաշ, որ անձնատուր եղաւ, պատերազմական ատեանի պիտի յանձնուի: Շէյխ Ալի և չորս ուրիշներ ձերբակալուած են: Շէյխ մը, որ հրաւիրուած էր անձնատուր ըլլալ, վախէն յանկարծամահ եղաւ: —

Էտիրնէի Պատեական Ա. դատարանի նախագահ Մուհարրէմ պէյ կիրակի առաւօտ անձնասպան եղաւ Նոյն քաղաքին մէջ: — Սէլանիկի կուսակալը հեռագրով մը մայրաքաղաքս հրաւիրուեցաւ: — Պաղեստինի Դերմաններուն դէմ տաժուած ատելութիւնը սապէս կը լացատրուի իրազեկ անձի մը կողմէ: Գերմանները 30 տարիէ ի վեր հոն հաստատուած են, աղքատ էին և հարստացան: Բայց բնաւ բարեկամութիւն չմշակեցին բնիկներու հետ և ոչինչ չանցուցին անոնց: Իրենց սովորութիւնները պահեցին առանց տեղային բարքերի նկատ առնելու և միշտ դժուարութիւն կը յարուցանեն սեփականութեան և ոստիկանական խնդիրներու մէջ:

Աւետ. Ժող. Վսեմ. Ազգապետ էֆ., Բ. Դրան հրաւէրով, Պայրամի առաջին օրը Կայս. պալատ գնաց շնորհաւորութեան համար և հողերոր պետերու հետ Ն. Կ. Վեհափառութեան ներկայանալով ուղերձ մը մատուց: Յետոյ այցելութիւն տուաւ նախարարներուն: — Հանգուցեալ Հաճի Աբուհամ աղայի որդի Աւետիս էֆ. Արահամեան Լոնտոնէ հաղորդութեան ընտիր անօթ մը նուիրած է Պանտրմայի եկեղեցիին: — Նախկին ազգապետ Ղազարոս Տալուտ էֆ.ի փեսայ Սամուէլ էֆ. Տոնձեան իր մահկանացուն կնքած է Ամերիկայի մէջ: Յուդարկաւորներէն Կարապետ էֆ. Փուշմանեան վերադարձին՝ կառախումբի ընդհարման մը վտանգէն խուսափելու նպատակով պատուհանէն դուրս նետուած և վնասուած է չարաչար:

Հայ Ժող. Պատրիարք Հայրը իր հիւանդութենէն ազէկնալով երկուշաբթի Բ. Դուռը գնաց և տեսակցեցաւ Դատական, Հանրօգուտ և Ներքին գործերու նախարարներուն հետ: Առաջինը որ Արմաշի վանքին յետնեալ տուրքերու ցանկը ուզած էր խոստացաւ անոնց շնորհման համար եղած դիմումին ի նկատ առնել և Ատանայի կարօտեալներուն յատկացուած 23 000 ոսկին այսուհետեւ ամբողջովին վճարելու խնդրին վրայ ալ Ելեւմտական նախարարութեան գրել: Երկրորդը՝ խնդրեց դաւաճապէս ներկայացնել Սամաթիոյ եկեղեցիին սեփական կալուած մը, որ երկաթուղիի ճամբուն վրայ կը գտնուի, ոչ թէ մասամբ այլ ամբողջովին զնկ տալու առաջարկը: Իսկ երրորդը պատասխանեց թէ Մուշի կառավարչէն դեռ պատասխան տաժէ տեղւոյն ծանուցեալ ընտելութիւններուն և չարագործութիւններուն վրայ և կրկին պիտի հեռագրէ: Պատասխանեց նաեւ թէ Հայ և Թուրք 60 բանտարկեալի ցանկ մը պիտի ներկայացնէ Պայրամի առթիւ Կայս. ներման արժանացնելու համար, և թէ Զարսանձագի քննիչները ի մօտոյ մայրաքաղաքս:

դաքս կ'սպասուին, երբ կարելի պիտի ըլլայ խնդիրը լիովին ուսումնասիրելը — Զորեքչարթի Ն. Ամենապատուութիւնը կայս. պալատ գնաց Պայրամի շնորհաւորութեան համար և նոյն օր Պուլկար դեսպանին այցելութիւնն ընդունելով Պատրիարքարանի մէջ՝ խօսեցաւ Սոփիայի Հայ եկեղեցիին վաճառման խնդրին վրայ, Ապա և յաջորդ օրը շնորհաւորական այցելութիւն տուաւ գահաժառանգ իշխանին, Վարչապետին, նախարարներուն և բարձրաստիճան պաշտօնատարներուն — Քաղաք. Ժողովը անցեալ շաբթու օրոշեց Ուսում. Խորհրդին յանձնարարել որ այսուհետեւ շրջանաւարտներու վկայականները Հայերէն և միանգամայն Թուրքերէն լեզուով պատրաստուին, որպէս զի կարենան ի նկատ առնուիլ պետական շրջանակներու մէջ, Դարձեալ, որոշեց այրիախնամ յանձնաժողովին յղել Ատանայի Գրիստոնեայ հոգեւոր պետերուն մէկ զիրը, որով ինչ ինչ միջոցներ կը թելադրուին Ատանայի զբոսախաներուն կացութիւնը բարելաւելու համար, Դարձեալ, որոշեց վարժարաններու վերաբերեալ բանակցութիւններու ելքին առանց սպասելու՝ առայժմ ձեռնհաս իշխանութենէն խնդրել գէթ որ կեդր. Վարժարանի բարձրագոյն կարգերու ուսանողները զինուորագրութենէ ազատ թողուին մինչեւ որ իրենց ընթացքը աւարտեն — Զարսանձագէ հեռագրուած է Պատրիարքարան թէ կեդրոնէն հրահանգ հասած է հոն՝ Հայերը իրենց հողերուն ու կալուածներուն մէջ պահելու մինչեւ որ ընդունաները ելք մը ստանան — Ոչ-Իսլամ բարեօրոյական հաստատութիւններու համար Օսմ. երեսփ. Ժողովին կողմէ քուարկուած վարկէն 9 ոսկի յատկացուած է Ազգ. Հիւանդանոցին — Երեքշաբթի գաւառացի Հայ նորագիրներու մեծ կարաւան մը հասաւ մայրաքաղաքս և առաջնորդուեցաւ Սպարապետի Դրան հիւրանոցը, ուր ամէնը հակաճիւղուեցան նախազգուշութեան համար, Նորագիրները, թուով 1,000, եկած են Սըվազէ, Կիւրինէ, Թոքատէ, Եէնի Խանէ, Բոզնիքէ, Դոճասարէ, Մարսուանէ, Տիվրիկէ, Զիլէ, Նիքսարէ, Հէրէքէ, Սամսոնէ, և այլն և ամբողջ իրենց ճամբուն վրայ պատիւներով են ընդունուած — Ազգ. Որբանոցի հինգ սաներ ենթասպաներու դպրոցն ընդունուեցան Քաղաք. Ժողովի յանձնարարութեամբ — Վաղեմի ուսուցիչ Յ. Գուրգէն էֆ. Հայկ որդուն, որ փալուն յաջողութեամբ ընդունուած է Փարիզի Փոն դէ Եոսէ վարժարանը, Հանրագումարներու նախարարութենէն 15 Ծրանսական ոսկի ամսական յատկացուեցաւ — Արմաշու ուխտադնացութեան հասոյթը 61,587 դահ. կը ներ-

կայացուի — Պետական Խորհրդի երեսնի անդամ Հիւսէյին Նազըմ պէյ, որ Օսմանիյէի մէջ Հայերու բազում սեփականութիւններ իւրացուցած էր խաբէութիւններով, չէ կրցած դատարանի առջեւ իր իրաւունքը հաստատել և Ատանա գացած է վերաքննութիւն պահանջելու համար — Վեհ. Հայրապետը ամսոյս 2ին եպիսկոպոս ձեռնադրած է Աղաւնունի, Մազլումեան, Կիւլէսէրեան, Եղիսեան, Սաատէթեան, Դուշակեան և Մկրտիչեան վարդապետները — Ռուսիոյ պետական Տուժայի անդամ Ստ. Տէր Աւետիքեան, որ ձերբակալուած էր, ազատ արձակուած է զրամական երաշխաւութեամբ — Վերջերս հանգուցեալ Տիկին Վ. Մելիք Հայկազեան կտակ մը թողած է, որով թուրքախառնորի համար մահճակալ մը պիտի պահուի Ապասթումանի մէջ և քանի մը թոշակաւոր Թիֆլիզի վարժարաններուն մէջ, նաեւ զրամատան մը յանձնելի գումարի մը տոկոսով Յովհ. Թումայեան իր սիրական բանաստեղծին ցմահ՝ տարեկան 600 ռուպլ։ Ամերիկայի մէջ Քիւրտիսթանի Կըրթասիրաց Ընկերութիւնն անունով միութիւն մը կազմուած է մէկ տոլար մուտքով և կէս տոլար ամսավճարով, և եթէ մինչեւ տարեգումը յաջողի բաւական զրամ հայթայթել, առաջին դպրոցը պիտի բանայ Ֆարգինի մէջ — Պաթումէ կը դուրս թէ Օգոս. 29ի գիշերը Թուրքիացի 35 չքաւոր բեռնակիր ու մշակ, անցագրի և քառանթինայի ծախքերէ փախչելու մտքով, խարխուլ առաքաստանաւ մը մտած են Պաթումէ հայրենիք վերադառնալու համար և նաւահանգստէն քիչ հեռու ընկղմած են և միայն 15ը ազատուած։

ԱՐՏԱՔԻՆ

Նախարարական Խեմակցութիւն. Աւստրիա-Հունգարիոյ Արտաքին գործերու նախարար Էրէնթալ կոմսը, որ քանի մը չաքաթ առաջ Սալզպուրկի մէջ ընդունած էր Իտալիոյ Արտաքին գործերու նախարարին այցելութիւնը, անցեալ հինգշաբթի իրիկուն փոխադարձ այցելութիւն տուաւ անոր Թուրինի մէջ, Յետոյ Բաքոնիճի երթալով Իտալիոյ արքայական ամուլին ներկայացաւ և իր վեհապետին ինքնագիր նամակը մատոյց, Նախարարը շատ սիրալիր ընդունելութիւն գտաւ և իր այցելութիւնը աւարտեց կիրակի օր, Լրագիրները առ հասարակ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծային սոյն տեսակցութեան։

Սպանիա. Անցեալ չորաթ (Սեպ. 24) Քատիքս քաղաքին մէջ սկսաւ Սպանիական Խորհրդարանի

հիմնարկութեան հարկերամեակի հանդէսը քաղաքային մեծ թափօրով մը, որ գնաց նախ եկեղեցին և ներկայ եղաւ գոհաբանական աղօթքներուն, յետոյ թատրոն մը՝ ուր գումարուած էր 1810ի խորհրդարանը, Պարագային յարմար ճառախօսութիւններ եղան։ — Թանձէրէ կը հերքուի թէ Մարոքի կացութիւնը տագնապալից է։ — Մարոքի արեւմտեան կողմի առեւտրական յարաբերութիւններէն ամէնէն աւելի Անգղիա օգտուած կը թուի, զի Ֆրանսայէ 10, իսկ անցեալ տարուանէն 16, միլիոն ֆրանք աւելի արժողութեամբ ապրանք արտածած է հոն ծովային միակ ճամբով։

Քորէա. Փեքինեան հեռագրի մը համաձայն չատ ապստամբութիւններ տեղի կ'ունենան Քորէայի մէջ, Չորս հարիւր հօգի ձերբակալուած են և մէկ չորրորդը մահուամբ պատժուած։ Կ'երեւի թէ ճափոնցիները բաւական զբաղում պիտի ունենան հոն հայրենասէրներու եռանդը մարելու և խանդավառ գործիչները նուաճելու համար։

Ֆիլիպին. Երեսփ. Ժողովը, ինչպէս կ'ակնկալուէր, որոշեց թէ չկրնար ի նկատ առնել այն խնդիրները որոնց համար արտասովոր նստի հրաւիրուեցաւ, վասն զի ի նկատ առնելով յարգած պիտի ըլլար Յունիս 30ի Ռուսական օրէնքը, որ կը բռնաբարէ Ֆիլիպինտայի Սահմանադրութիւնը։ Այս որոշումը Չարին պիտի հաղորդուի յայտարարելով թէ վերոյիշեալ օրէնքը հաստատուեցաւ առանց Ֆիլիպինտայի Երեսփ. Ժողովին հաւանութեան և կը միտի տապալել սահմանադրական կարգը։

Թանասարան. Անցեալ հինգշաբթի աւարտեցաւ Ազգ. Ժողովի Ատտիկէէ ընտրուած 44 անդամներէն 41ին վաւերացումը։ Ուրբաթ Թագաւորը Կրեւտացի երեք հրաժարեալ անդամներուն տեղ հրամայեց նոր ընտրութիւն կատարել Նոյ. 27ին։ — Աթէնքէ կը հեռագրուի թէ, եթէ Վարչապետը պնդէ իր հրաժարականին վրայ, Թագաւորը Մ. Վէնիգէլուսի պիտի յանձնէ նախարարութիւնը կազմելու պաշտօնը։ — Կառավարութիւնը պատերազմական իր պատրաստութիւններուն և սահմանազխի վրայ զինուորական համախմբումներուն նկատմամբ օտար զեւպաններէ ոմանց հարցման պատասխանելով իրր պատճառ ցոյց տուած է Օսմ. տէրութեան նոյնօրինակ պատրաստութիւնները։

Այլեւայլ. Անցեալ հինգշաբթի զինուորական զեկաւոր օդանաւ մը Հոռմէ դէպ Վենետիկ մեկնեցաւ, բայց մեքենայի խանգարման մը պատճառով ստիպուեցաւ ընդհիջել իր գնացքը։ Կիրակի յաջողեցաւ Վենետիկ ժամանել 600 հզմթ. ճամբայ

կտրելէ ետեւ։ Ապհինեան լեռներէն անցնելու միջոցին 2,370 մետր բարձր էր։ — Անգղիոյ Պանքան գեղչի սակը 3½ է 4ի բարձրացուց։ — Ռուսիոյ Արտաքին գործերու նախարար Մ. Իզվոլսքի Փարիզի զեւպան կարգուեցաւ և Ֆրանսա իր հաւանութիւնը յայտնեց։ — Անգղիոյ Վարչապետը, պատասխանելով Միջերկրականի նաւատորմի հրամանատարին, որ 8 նոր արէտնութի շինութիւն պահանջած էր Միջերկրականի համար, ըսաւ թէ կառավարութիւնը համոզուած է թէ Անգղիա պարտի իր գերակշռութիւնը պահել ծովերու վրայ։ — Գերմանիոյ նախորդ Վարչապետ Ֆոն Պիւլով իշխանը ձիւն իյնալով թեթեւակի վնասուեցաւ Նորտէրնէյի մէջ։ — Ֆրանսական թերթի մը վիճակագրութենէն կ'երեւի թէ ալքոլամոլութիւն, յիմարութիւն և անձնասպանութիւն աւելի յաճախադէպ են ամուրիներու, այրիներու և ամուսնաթողներու քան ամուսնացեալներու և մանաւանդ զաւակի տէր ամուսնացեալներու մէջ։ — Անցեալ կիրակի Պերլին մէջ արիւնալի խռովութիւն մը ծագեցաւ, որ չորս հինգ դիշեր տեւեց անընդհատ։ Շատեր կան վիրաւորուած և խոչտանգուած։ — Ռուս կառավարութիւնը 1877ի պատերազմին ժամանակ վնասուած Ռուսահպատակներու վնասի հատուցման մասնաւորներուն տոկոսի խնդրին համար, որ Լահէի իրաւարար ատեանին յանձնուեցաւ Յուլ. 22/4 Օգոստին կնքուած Թուրքեւոս պայմանագրով, երկու դատաւոր նշանակեց։ Երբ Թուրքիա եւս իր դատաւորները կարգէ ի մօտոյ, չորս դատաւորները պիտի ընտրեն հինգերորդ մը իբրեւ նախագահ ատեանին։ — Պեքինոյ արքայական ամօլը երկուշաբթի կէսօրէն ետեւ Վիէննա ժամանեց և կալարանէն ընդունուեցաւ Ֆրանց Եոզէֆ կայսեր, արքիդքսերու և արքիդքսուհիներու, նախարարներու և բարձրաստիճան պաշտօնատարներու կողմէ։ — Մր. Րոզէվէլթ աղմկալի նստի մը մէջ յաջողած է Նիւ Եորք նահանգի հանրապետական ընտրական ժողովին առժամեայ նախագահութիւնը ստանձնել։ — Չորեքշաբթի յեղափոխութիւն ծագեցաւ Լիզպոնի մէջ։ Արքայական պալատը ոմբակոծուեցաւ և Հանրապետութիւն հռչակուեցաւ։ Մաքէն կ'մանայ թէ Թագաւորը բանտարկուած է իսկ Ֆիլարս թէ Լիզպոնէ մեկնած է։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. Հորիզոնը. — Քրիստոս եւ արդիական տեգեր — Ներքին կեանք (Հսկումի պաներ) — Ունեցածս միայն. — «Յաւիտեան չամցնամ». — Գութիւն եւ բիֆո. — Այնքապի Աղկանց Բարձր. վարժարանի յիսուս տաքուած պատմութիւնը. — Հայ կեանքը — Քաղաքական։

Անոր սէրը նորէն ազնիւ ու անհաստէր էր, ինչպէս եղած էր նախորդ օրերուն, և այսպէս ան իշխանուհիէն շատ անձկութիւնով կը սպասէր ուխտաւորին ներուած դառնալուն: Վոլֆրամի փափաքն այն էր որ իշխանուհին երջանիկ ըլլայ ու իր առողջութիւնը վերագտնէ: Անոր նոյն օրուան գունատ ու հալուժալ դէմքը վախ ազդած էր Վոլֆրամի:

«Ողջ ըլլա՞ք, իշխանուհի», ըսաւ ան, բարեւեւելով և շարունակեց, «կարծեմ հիմա տարուան այն եղանակն է երբ մեր ուխտաւորներու խումբը կը դառնայ:»

«Ո՛ր է է լուր մը առա՞ծ էք», հարցուց օրիորդը յանկարծական շարժում մը ընելով:

«Ո՛ր, բայց ճշմարտութեամբ կը կարծէ թէ ամիս մը չանցած պիտի դառնան անոնք:»

«Ահ, Աստուած տար որ կարենային դառնալ», ըսաւ իշխանուհին, յոգնած կերպով խոնարհելով խաչին առջեւ:

Երբ Վոլֆրամ կեցած անոր քաղցր դէմքը կը դիտէր, ան յանկարծ դուրսը դարձուց և ուշադիրօրէն դիտել սկսաւ:

«Մտիկ ըրէ՛», ըսաւ ան մեղմօրէն, և ոտքի վրայ ցատկեց, «մտիկ ըրէ՛, չե՛ս լսեր, այս առաջ երգն է:»

Եւ իրաւ այն ուխտաւորներու հետուէն երդուած երգին ձայնն էր զոր իշխանուհին լսած էր: Վերջապէս կը դառնային անոնք:

Շուտով ուխտաւորներու պզտիկ խումբը երեւցաւ, որոնք կամաց կամաց դէպ յառաջ կու գային, և ուրախ էին որ իրենց ապաշխարանքը ընդունուած և մեղքերնին ներուած էր: Բայց այս երկու ուշադիր դիտողներու աչքերուն մէկու մը դէմքը չհանդիպեցաւ: Թանհոյզր անոնց մէջը չէր:

«Ան բնաւ չպիտի դառնայ», ըսաւ էլիզապէթ հանդարտօրէն, և վերջին յուսահատական նայուածք մըն ալ նետելով հովիտին, նորէն ծունկի վրայ եկաւ և վերջին ցաւագին աղօթք մըն ալ մրմնջեց: Այ՛ մահը միայն կրնար հանդարտեցնել իր վշտակիր սիրտը: Ճիշդ նոյն ատեն ան նուիրեալ ծառայութիւն ուխտեց եկեղեցիին, և անոր իր փոխարէն Թանհոյզրի ներումը միայն խնդրեց:

Աղօթքը վերջացաւ, էլիզապէթ ոտքի ելաւ և դանդաղօրէն դէպի զոհակը քալեց: Վոլֆրամ անոր ետեւէն նայեցաւ մինչեւ անոր երեւցած տեղը, և իր սիրտին թուրբուն վրայ կանխագուշակումի թել մը թրթռաց, այսինքն թէ զայն անգամ մըն ալ ողջ պիտի չտեսնէր:

Արեւը շատոնց մարը մտած էր, և վերջապէս տատնանալով կը մթնար, բայց Վոլֆրամ անոր նեկայութիւնով նուիրականացած այդ խաչին քով դեռ կը թափառէր: Երբ ան դեռ այն տեղերը կը շրջագայէր, իրիկնաստղը ըլլաւ անհետ և երեւ-

նաւ և խաղաղ ցոլքով մը փայլել սկսաւ: Վոլֆրամի այնպէս երեւցաւ թէ էլիզապէթի հոգին այն աստղին մէջն էր ու կը ցոլար այդ հեռաւոր երկինքին վրայ: Ան այս մտածումէն ներշնչուած դեղեցիկ երգ մը երգեց, որ այսպէս կը սկսէր՝

«Ո՛վ դու վրսեմ աստղ իրիկուան»,

Դեռ երգին հազիւ վերջին վանկերը լսած էին ուխտաւոր մը մօտեցաւ: Ան յոգնած, ընկճուած ու դողդոջ էր, բայց նորէն Վոլֆրամ առաջին նայուածքով ճանչցաւ զայն:

«Թանհոյզը», բացազանչեց ան, «ի՞նչ կը նշանակէ այս: Ահ, ինծի չըսե՛ս թէ ներուած չես, որովհետեւ Թագաւորը քու ուրիշ կերպ դառնալու թողտուութիւն պիտի չընէր:»

Թանհոյզը անոր հարցումին չպատասխանեց, բայց պարզապէս ըսաւ,

«Վինըսպէրկի ճամբան ցուցուր ինծի, ևս մոլորած եմ:»

«Դուք իրապէս մոլորած ես, ով դժբախտ մարդ, եթէ նորէն կ'ուզես այդ գէշ տեղը երթալ», բացազանչեց անոր բարեկամը, «բայց նախ խօսէ ինծի, Հոռոմ գացի՞ր:»

«Այո, Հոռոմ գացի:»

«Մեղքերդ չներուեցա՞ն:»

«Կը տեսնես թէ ինչպէս կը դառնամ», պատասխանեց Թանհոյզը խիզախօրէն:

«Կ'աղաչեմ, հին բարեկամութեան սիրոյն, ամէն ինչ խօսէ ինծի», պաղատեց Վոլֆրամ, «դուք ապաշխարանք չքաշեցի՞ր և յետոյ Պապին չներկայացա՞ր:»

«Այո, այնպէս բրի, ցուցակին մէջ դրուած ամէն շարժարանք և ապաշխարանք քաշեցի, ծանր հարուածներով մարմինս չարչրկեցի, բոլոր ունեցածս աղքատներուն տուի, հիւանդներու ծառայեցի, իրիկուն և առաւօտ ամէն խորանի առջեւ աղօթեցի: Շարունակ ներողութիւն խնդրեցի, բայց նորէն սիրտս ծանր էր ու մեղսակից: Յետոյ Աբ. Հօր առջեւ գացի և բոլոր մեղքերս խոստովանեցայ, ան մեր խումբին միւս անդամներուն մեղքերուն թողութիւն տուած էր, բայց երբ լսեց որես տարի մը Վինըսպէրկի մէջ ապրած եմ, սարսափով ու զայրոյթով լեցուեցաւ: Վորսուէ՛ աչքիս առջեւէն, քեզի պէսներուն զթուրիւն չըկայ, պոռաց: Անկէ թողութիւն առնել յուսալու տեղ, աւելի դիւրութիւնով սա ձեռքի չոր դաւազանիս ծլին ու ծաղկիլը կրնայի յուսալ: Այսպէս ևս յաւիտենապէս անիծեալ եմ», շարունակեց թափառականը դառնօրէն, «ինծի ընելու բան մը միայն մնաց: Կախարդուհին ինծի ըսած էր թէ ամէն մարդ պիտի խորչէր ինծի, և երբ ես աշխարհէ մերժուէ՛ր կրնայի քարայրը տպաստանիլ: հետեւաբար, ես անոր քովը պիտի դառնամ:»

(Շարունակել)

ԾԱՆՈԹՈՒՄ

Այս տարի շատ կանուխ համոզուեցանք թէ Կիրակնօրեայ Դպրոցի Դասերու Ծանօթութիւնները Աւետարանի մէջ հրատարակելու ծրագիրը սխալ մըն էր, բայց այդ կերպով սկսած ըլլալով լաւագոյն թուեցաւ շարունակել այնպէս մինչեւ տարուան վերջը, 1911 տարուան համար վերատիւն կը դառնանք Ծանօթութիւնները գիրքի ձեւով հրատարակելու մեր նախորդ մեթոտին, Անոնք պիտի հրատարակուին երկու մասերով, որոնց առաջինը պիտի պարունակէ Յունուարէ մինչեւ Յունիսի դասերը, և երկրորդը՝ Յունիսէ մինչեւ Դեկտեմբերի դասերը։ Այս անգամ Ծանօթութիւնները աւելի ճիշտ են քան նախկին տարիներու գրքոյններուն պարունակածները, վասն զի էջերուն թիւը իբր յիսուն առ հարիւր աւելի է։ Առաջին վեց ամիսներուն Հայերէն Ծանօթութիւնները պատրաստ են հիմա, և հայատառ Թուրքերէնները պատրաստ պիտի ըլլան Հոկտեմբերի սկիզբներէն։ Իւրաքանչիւր հատորի գինը պիտի ըլլայ մէկ դահական, այսինքն ամբողջ տարուանը երկու դահական, Կը յուսանք թէ գիրքերը պիտի գործածուին մեր Կիրակնօրեայ Դպրոցներուն մէջ առ հասարակ, և կը հրաւիրենք զանոնք ուղղոյնները որ իրենց հրամանները ղրկեն անմիջապէս։ 3-3

Բիւթանական Միութեան պատկանեալ բոլոր եկեղեցիներէն և ժողովուրդներէն կը խնդրուի որ իշխեն թէ մինչեւ Նոյեմբերի վերջերը՝ Միութեան ծախքերուն համար հանգանակութիւն ընելով պիտի խրկեն զանձապէս Տիար Տիրան Մարտիկեանի, ըստ որոշման Միութեան։ Բարբառաբար Գ. Դ. Տ. 2-2

ՀԱՆՐԱԳԻՏԱԿԱՆ ՕՐԱՅՈՅՑ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

1911

Ընդարձակը՝ էջ 352՝ գին 3.20 դահ., համառօտը՝ էջ 128՝ գին 1.20 դահ.։ Կեդրոն՝ Մատթէոսեան Տպարան։ Կը ծախեն զխաւոր գրավաճառներ։

Իւրաքանչիւր Հայ — այր և կին, հայր և մայր, օրիորդ և երիտասարդ, ամուսնացեալ և ամուրի, ղեռատի աղջիկներ և մանչեր, առողջ և հիւանդ — ի մի բան ամէն վիճակի, զիրքի և հասակի Հայ կ'օգտուի, մարմնով, մտքով և հոգեով, Հանրագիտական Օրացոյցէն, որ ունի նաեւ 18 պատկեր և 12 մրցանակաւոր խնդիրներ։ Հաշիւը Աբեւեան

Որբանոցին է։ Փութալ գնել հատ մը, քանդի շուտ կը սպառի մեր Հանր. Օրացոյցը։ 2-10

ՄԵԶԻ ՂՐԿՈՒԱԾ ԳԻՐՔԵՐ

ԳԱՆՁԱՐԱՆ (Մէջին Դասընթաց) Աբա Անդան, Գ. Տպար. էջ 140, գին 8 դահ., հրատ. Յ. Դըլճեան Դրատան, Չագմագճըլար թիւ 25։ 1-2
ՀԵՂԻՆԷ ԿԱՄ ԾԱՂԿԱՆՅ ԿՈՂՈՎԸ. Թարգմանեց Յարանսերէնէ Տէյն Շալաֆ Տէր Սարգիսեան, էջ 126, գին 2.20 դահ.։ 2-2

ԹՈՒԱՅԱՆՈՒԹԻՒՆ, Նոր Բիւրոյ, Տարր. Դասընթաց Ա. հատ., կարգադրեց Յակոբ Յ. Շնորհօքեան. էջ 111, գին 3 դահ.։ գաւառներէ ղրմելու Միհրան Շնորհօքեան, Շէրիֆ փաշա խան 27, Կ. Պոլիս. նաեւ Յ. Շնորհօքեան և Որդիք, Այնթապ։ 2-2

ՊԶՏԻԿ ՏՈՒՄՆԵՐ. Գրեց՝ Մխաթ Պարթևան։ Վեց բարոյալից և գեղեցիկ տրամախօսութիւններ դպրոցական հանդէսներու մէջ տղայոց և աղջիկներու կողմէ կատարուելու համար յատկապէս պատրաստուած։ էջ 96, գին 4 դահ., ղրմել՝ Յով. Դըլճեան գրատան, Կ. Պոլիս Չագմագճըլար, թիւ 25, կամ հեղինակին՝ Աղդ. Պարթևեան Վարժարան Մերսին։ 2-2

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՆՈՐ ՔԵՐԱԿԱՆ Եւ Ընթերցարան Օմաներէն Լեզուի, Բաւրճի Նոր Դրամբէ. էջ 94, գին 2.20 դահ.։ 1-2

ԱՌԱՋՆՈՐԴ ԸՆԹԵՐՑԱՆՈՒԹԵԱՆ և Թարգմանութեան Օմաներէն Լեզուի (պատկերազարդ). Երկրորդ գիրք։ Ընթերցանութիւն, թարգմանութիւն, ուղղագրութիւն, քերականական պարզ և գործնական կանոններ, բառագիտութիւն, եւն.։ էջ 62, գին 60 փրյ.։ Պատրաստեց Գառնիկ Ա. Բարունակեան, Օմաներէնի ուսուցիչ։ Դիմել հեղինակին, Բերա, Փանկալթի, Կ. Պոլիս։ 1-2

ԱՍՏՈՒԾՈՅ ՏՈՒՆԸ, Գրեց՝ Սալաֆ Գառնեան, Եկեղեցիներուն աշխարհականացումին դէմ տրամաբանօրէն գրուած գեղեցիկ գրքոյկ մը. էջ 88, Գին 100 փրյ.։ Դիմել բոլոր Հայ գրավաճառներու։ 1-2

ԼՈՒՍԻՆԵԱՆ ԲԱՌԳԻՐԲ (Յրանաւայ Պարթևաբար)։ Աւարտեցաւ սոյն հոյակապ համայնագիտական բառգիրքը, Կը ծախուի Մատթէոսեան գրատունը և բոլոր գրավաճառներուն մօտ՝ երկու հատորը 120 դրշ.։ Մասնաւոր գեղջ վարժարանաց։

Կ. պոլսոյ Ե. Բ. Ընկերակցութեան աղօթաժողով, ժամը 8.30 (Ը. Թ.) Միշն Հառուսի մէջ Գումգալու։